

Η ΝΕΑ

ΖΩΗ

ΟΡΓΑΝΟΝ ΤΟΥ ΟΜΩΝΥΜΟΥ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ

ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ ΚΑΤΑ ΜΗΝΑ

ΕΝ ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑ.

ΕΤΟΣ Γ'.

ΙΟΥΝΙΟΣ 1907

ΑΡΙΘ. 34

Ο ΡΩΜΑΪΚΟΣ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ

Ικανά, ως νομίζομεν διαλαβόντες ἐν τοῖς προηγου-
μένοις περὶ Ἑλλάδος ἐξ ἀπόψεως ἐκπολιτιστικῆς,
φιλοσοφικῆς, θρησκευτικῆς, ἠθικῆς κ. τ. τ. εὐ-
καιρον ἤδη ἠγούμεθα ἵνα μεταβιβάσωμεν τὸν λό-
γον ἐπὶ τὴν Ρώμην, τὴν ἐξόχως κυριαρχούσαν καὶ
ὄντως κοσμοκράτειραν ἐν τοῖς χρόνοις καθ' οὓς ὁ χρι-
στιανισμὸς ἐπιφαίνεται.

Ἄλλως τε ἐκεῖ εἰς Ρώμην φυσικῶς καὶ κατ' ἀνάγκη
μεταβιβαζόμεθα μετὰ τῆς μητρὸς ἡμῶν Ἑλλάδος,
ὑποτασσομένης ἤδη ὑπὸ τὰ Ρωμαϊκὰ ὄπλα, ἀλλ' (ὡς
καὶ προλαβόντες εἶπομεν) ὑποταξάσης ὑπὸ τὸ ἴδιον ἐαυ-
τῆς πνεῦμα τοῦ Ρωμαίου κατακτητῆς αὐτῆς. πρὸς με-
γάλην ἀπελπισίαν τοῦ γέροντος συντηρητικοῦ Κάτωνος.

Καὶ τῆς Ρώμης αὐτῆς τὸν πολιτισμὸν, τὸν ἐν πολ-
λοῖς φτωιῶν παρουσιάζοντα σημεῖα ἐὰν βαθύτερον ἀνα-
τάμωμεν εὐρίσκομεν ὄντα πραγματικῶς σκληρὸν καὶ ἠχι-
στα ἐξανθρωπιστικόν.

ὑπὸ τοὺς βασιλεῖς αὐτῆς μάλιστα καὶ κατὰ τοὺς
πρώτους αἰῶνας τῆς Δημοκρατίας, ἡ Ρώμη ἐφέρετο
πρὸς πάντας αὐτὸ τοῦτο ὡς ἀληθῆς λύκαινα.

Πρὸς τοὺς ὑποτασσομένους λαοὺς ἐφέρετο μὲ ἀδυσώ-
πητον καὶ ἀπηνῆ ἀυστηρότητα ἐν τῇ καθύλου δὲ ἐξω-
τερικῇ τῆς Ρώμης πολιτικῇ ἦσαν ἄγνωστοι ὅλως αἱ
ἀδράτητες καὶ αἱ ἐπιφυλάξεις. Τὰ πάντα ἐπετρέποντο

κατὰ πάσης πόλεως ἠτις ἐτόλμα νὰ ἀντιστῆ εἰς τὸ θέ-
λημα τῆς Ρώμης.

Οἱ πατρικιοὶ ἐφέροντο πρὸς τοὺς πληθεῖους μὲ τό-
σσην ὑπερφροσύνην καὶ τραχύτητα ὥστε στάσεις ἐκ τού-
του πλέον ἢ ἀπαξ προήλθον, συνέπεια τῶν ὁποίων ὑπῆρ-
ξεν ἡ ἐπὶ πλέον ἐπικράτησις τῆς ἐξουσίας τῶν πρώτων
(τῶν πατρικίων) ἐπὶ τῶν δευτέρων, (τῶν πληθεῖων).

Ἐν τῇ οἰκογενείᾳ, ὁ πατὴρ δὲν ἦτο ἡ πραγματικὸς
δεσπότης καθ' ὅλην τὴν ἔκτασιν τῆς ἐννοίας τῆς λέξεως,
εἰς τὰ ἰδιοτροπώτερα θελήματα τοῦ ὁποίου ἦσαν καθ'
ὀλοκληρίαν ἐγκαταλελειμμένοι ἡ σύζυγος καὶ τὰ τέκνα
αὐτοῦ.

Ὡς πρὸς τοὺς δούλους, οὗτοι ἦσαν παραδεδομένοι εἰς
τὴν ἀπόλυτον διάκρισιν τῶν κυρίων αὐτῶν.

Αὐτὸς δὲ ὁ Κάτων, ὁ ἀντιπρόσωπος οὗτος τῆς ἀρ-
χαϊκῆς τῶν Ρωμαίων πολιτείας, συνίστα ὡς ἔργον κα-
λὸν καὶ συνετὸν, τὴν ἐκθεσιν καὶ ἐγκατάλειψιν εἰς ἀπό-
λειαν τῶν γενηρακότων ἤδη ἡ ἀσθενῶν δούλων, ὧν ἡ
συντήρησις ἀπῆτει πλείονα δαπάνην ἢ ὅσον κέρδος ἀ-
πέφερον οὗτοι. Νῆσός τις μάλιστα, ἐπὶ τοῦ Τιβέρεως
ποταμοῦ κειμένη, ἦτο προωρισμένη νὰ δέχεται τοὺς
δυστυχεῖς τούτους οἴτινες ἐπ' αὐτῆς, ἄσιτοι καὶ καθ'
ὀλοκληρίαν ἐγκαταλελειμμένοι ἄφινον τὴν τελευταίαν
αὐτῶν πνοήν.

Ἄλλα καὶ αὐταὶ αἱ θρησκευτικαὶ τῶν Ῥωμαίων τελευταί, δὲν ἦσαν ἀμοιροὶ αὐτὸ τοῦτο ἀπανθρώπου σκληρότητος. Ἐάν δὲ τὸ αἷμα δὲν ἔρρει μετὰ τὴν ἀφθονίας ἐπὶ τῶν βωμῶν τῶν θεῶν, ἐν Ῥώμῃ, ὡς ἔρρει ἀλαχού (ὡς ἐν Καρχηδόνι χάριν λόγου), αἱ ἀνθρωποθυσίαι ὅμως καὶ ἐν Ῥώμῃ ἐγένοντο ἐν μακροχρονίῳ χρήσει ἢ μᾶλλον ἵνα ὁμιλήσωμεν ἀκριβέστερον, οὐδέποτε αὐταὶ ἐξέλιπον ἐντελῶς ἐκ τῆς ἀρχαίας Ῥώμης.

Ἰδοὺ πῶς συνοψίζει τὰς περὶ ἀνθρωποθυσιῶν ἱερὰ Ῥωμαίους διαφόρους εἰδήσεις τῶν ποιητῶν καὶ ἱστορικῶν τούτων, ὁ πολὺς Δέλιγγερ, εἰς τῶν κορυφαίων τῆς παλαιοκαθολικῆς λεγομένης μερίδος:

— «Πολυάριθμα ἔχνη διατηρηθέντα ἐν τοῖς ἐθίμοις καὶ τῇ κατὰ παράδοσιν μυθολογίᾳ, μαρτυροῦσιν ἐπαρκῶς ὅτι οἱ Ῥωμαῖοι καὶ τὰ ἔθνη τῆς αὐτῆς φυλῆς ἐθυσίαζον τοὺς ἀνθρώπους ἐν τοῖς χρόνοις τοῖς προηγηθεῖσι τῆς ἱστορικῆς ἐποχῆς: Αἱ ἐπὶ τὰς ἱερείαι, κατ' ἔτος εἰς τὰς ἰδᾶς τοῦ Μαΐου, ἐκρήμιζον εἰς τὸν Τίβεριν ἀπὸ τῆς γεφύρας τῆς λεγομένης τοῦ Σιπλικίου, 24 ἀνδρείκελα ἐκ καλῶν κατασκευασμένα καὶ ἀντιστοιχοῦντα πρὸς ἄλλα τόσα πραγματικὰ ἀνθρώπινα σώματα, τὰ ὅποια ζῶντα καὶ δεδεμένα χεῖρας καὶ πόδας ἐρρίπτοντο ἐν προγενεστέρᾳ ἐποχῇ εἰς τὸν αὐτὸν ποταμὸν πρὸς τιμὴν τοῦ θεοῦ Σατύριου (Κρόνου).

Κατὰ τὰς ἐορτὰς τῆς θεᾶς Μανίας (Furia) καὶ τῶν ἐφεστίων θεῶν, ἐξετίθεντο εἰς τὰς τριόδους ἢ ἐκρέμαντο ἀπὸ τῶν θυρῶν τῶν οἰκιῶν τόσαι πλαγγόνες (κούκλαι) ὅσα πρόσωπα ἐκάστη οἰκογένεια περιελάμβανε, ὡς μέλη αὐτῆς ἐξ ἀμφοτέρων τῶν φύλων. Αἱ πλαγγόνες αὐταὶ ἀντικαθίστων τρόπον τινὰ τὰς οἰονεὶ ὑπὸ τῶν θεῶν ἀπαιτουμένης ἀνθρωποθυσίας, καὶ ἠλπίζετο ὅτι ἡ θεὰ Μανία καὶ οἱ Ἐφεστῖοι, ἀρκούμενοι εἰς τὴν προσφορὰν τῶν πλαγγόνων τούτων, θὰ ἐχαρίζοντο εἰς τοὺς ζῶντας καὶ θὰ παρηγοῦντο πάσης ἐπὶ τῆς ζωῆς τούτων ἀπαιτήσεως. Καὶ τὸ ἔθος δὲ τὸ ἀπ' αὐτῶν τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων ἐπικρατήσαν παρὰ Ῥωμαίους τοῦ ρίπτειν εἰς τὸν ποταμὸν Τίβεριν τοὺς ἀπὸ ἐξήγοντα καὶ ἄνω ἐτῶν γέροντας, διτηρήθη μέχρι τῶν ἱστορικῶν τῆς Ῥώμης χρόνων, ὅτε καὶ μόνον διὰ καλαμίνων (ὡς προλαβόντες εἶπομεν) ὁμοιωμάτων ἀνθρώπων ἀντικαθίσταντο τὰ καταδικασμένα καὶ ὥστε ἀποδιοπομπαῖα ταῦτα θύματα.

Ἄλλὰ μὴ τις ὑποθέσῃ ἐκ τούτου, ὅτι διὰ τῶν ἀναπληρωματικῶν τούτων προσφορῶν, ἤτοι τῶν πλαγγόνων καὶ τῶν ἄλλων ὁμοιωμάτων κατηργοῦντο ὅριστι κῶς αἱ ἀνθρωποθυσίαι. Μηδαμῶς!

Καὶ εἰς βεβαίωσιν τοῦ ἐναντίου ἔστωσκον τὰ ἐξῆς παραδείγματα:

Κατὰ τὸ ἔτος 227 π. Χρ. ἀνακαλύψαντες οἱ Ῥωμαῖοι ἐν τοῖς σιβυλλικοῖς βιβλίοις πρόρρησιν τινὰ τῆς θεομάντιδος Σιβύλλης ὅτι οἱ Γαλάται καὶ οἱ Ἕλληνες

ἐμελλόν να κυριεύσωσι τὴν Ῥώμην, πρὸς ἀποτροπὴν τοῦ κινδύνου ἀπεφάσισαν να θάψωσι ζῶντας ἐν μέσῳ τῷ «φόρῳ» ὁ. ἔ. τῇ ἀγορᾷ ἕνα ἄνδρα καὶ μίαν γυναῖκα ἐξ ἑκατέρου τῶν ρηθέντων ἐθνῶν, καὶ οὕτω να θεωρηθῆ ὡς πραγματοποιηθεῖσα ἡ πρόρρησις διὰ τῆς οἰονεὶ κατοχῆς τῆς γῆς τῆς Ῥώμης ὑπὸ τῶν σωματῶν τῶν δύο τούτων δυστυχῶν. Εὐνόητον δ' ὅτι καὶ ἐξετελέσθη πράγματι ἡ ἀπόφασις αὕτη ἅμα ληφθεῖσα. Οὐχὶ δὲ τότε μόνον ἀλλὰ καὶ κατόπιον πλέον ἡ ἀπαξ ἐπανελήφθη ἢ ὅπως ἀπάνθρωπος αὕτη ἀνθρωποθυσία, ἢ οὐδὲν ἄλλο χαρακτηρίζουσα ἢ λαὸν αἰμοχαρῆ, μεθ' ὅλην τὴν ἀπόπειραν τοῦ Τίτου-Λιβίου, ζητοῦντος να συγκολάσῃ τὸ πᾶν καὶ χαρακτηρίζοντος τὴν θυσίαν ταύτην ὡς ἀπλοῦν ἀντιρωμαϊκὸν ἔθιμον.

Ἄλλὰ καὶ ὁ Πλούταρχος ἀναφέρει ὅμοιον παράδειγμα θυσίας Ἑλλήνων καὶ Γαλατῶν ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων πρὸς ἀποστέθην δῆθεν ἐνδεχομένου κινδύνου, ἐξ ἀφορμῆς συμβάσεως ποτὲ ἀποπλανήσεως δύο ἱερέων καὶ κατακεραυνώσεως τρίτης, συμβάντων τὰ ὅποια ἐξεληφθησαν ὡς σημεῖα τῆς ὁργῆς τῶν θεῶν, οἵτινες ἔπρεπε να ἐξλιεωθῶσι καὶ ἐξιλεῦντο διὰ τῶν θυσιῶν τούτων.

Μόλις ἐν ἔτει 95 π. Χρ., ἀπόφασις τῆς Γερουσίας ἀπηγόρευε τὰς ἀνθρωποθυσίας. Ὁ Πλίνιος ἐν τούτοις καὶ κατὰ τὸν μετέπειτα χρόνον μνεῖται ποιεῖται γενομένων πολλὰς ἀνθρωποθυσιῶν, ἀν μὴ δημοσίων ἀλλ' ἰδιωτικῶν. Διότι κατὰ τὴν τῶν Ῥωμαίων ἀντιλήψιν, καὶ αὐτῆς τῆς ἰσχύος νόμον ἐχούσης ἀποφάσεως τῆς Γερουσίας ἐπετρέπετο ἡ παράδοσις εἰς τινὰς περὶ τὰς ἐποχὰς. Μάλιστα αὐτὸς οὗτος ὁ Πλίνιος διατυποῖ ἐν τῇ χρονολογίᾳ αὐτοῦ καὶ τὴν δέσιν ἥτις ἀπηγγέλλετο πρὸς τοὺς θεοὺς ἐπὶ τῶν ἀνθρωποθυσιῶν τούτων, δέσιν ἥτις ἐμποιεῖ τῇ ἀληθείᾳ τὴν φρικτοτάτην ἐντύπωσιν καὶ μόνον ἀναγκαστικὴν.

Ἄλλ' εἴπερ ποτε καὶ ἄλλοτε, ἐν καιρῷ τῶν ἔστωεορικών ταραχῶν κατελαμβάνοντο ὑπ' ἀκρατήτου τῆς δέσιν τοῦ αἵματος ὅ,τε Ῥωμαϊκὸς λαὸς καὶ οἱ ἀντιπρόσωποι αὐτοῦ.

Κατὰ τινὰ στάσιν ἐπὶ παραδείγματι συμβάσαν ἐν Ῥώμῃ καὶ προκληθεῖσαν ὑπὸ τῶν στρατιωτῶν τοῦ Καίσαρος, τὸ λεγόμενον συμβούλιον τοῦ Ἄρεως, ἀπαρτιζόμενον ἐκ τῶν ποντιφικῶν καὶ τοῦ Φλαμίνου ἀντιπροσώπου κατεδίκασαν εἰς θυσίαν ἐξιλαστήριον τοῦ δῆθεν προσβληθέντος Ἄρεως δύο ἐκ τῶν στασιαστῶν τούτων στρατιωτῶν, ὧν καὶ ἐξετελέσθη ἡ καταδίκη ἐπὶ τοῦ πεδίου τοῦ μέχρι σήμερον γνωστοῦ ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦ ἀρχαίου θεοῦ τοῦ πολέμου (πεδίου τοῦ Ἄρεως), αἱ δὲ κεφαλαὶ τῶν θυσιασθέντων ἐξετέθησκον εἰς κοινὴν θέαν πρὸ αὐτῶν τῶν Καίσαρειῶν Ἀνακτόρων.

Ἄλλως τε οἱ Ῥωμαῖοι τοσοῦτον ἦσαν ἐξωκειωμένοι

πρὸς τὴν ἀντιλήψιν τῆς δι' ἀνθρωπίνων θυμάτων ἐξιλέωσιν τοῦ θεοῦ καὶ εὐαρεσκείας πρὸς τοὺς νεκροὺς ὥστε ἀκριβῶς αὕτη αὕτη ἡ ἰδέα ἔδωκε τὴν γέννησιν εἰς τὸ ἀποτρόπαιον καὶ τερατωδέστατον ἔθιμον τῶν θηριομαχιῶν καὶ τῶν ἄλλων ἐν Ῥώμῃ αἰματηρῶν θεαμάτων.

Μὴ δὲ τις πρὸς ταῦτα ἀντιτάξῃ τὰς ἐποχὰς ἐκεῖνας τῆς Ῥωμαϊκῆς κοσμοκρατορίας καθ' ἃς ὀπωσθήποτε λαμπρὰς φάσεις παρουσιάζει ὁ Ῥωμαϊκὸς πολιτισμὸς. Ναι, καὶ ἡμεῖς πρῶτοι ὁμολογοῦμεν τὴν ἀλήθειαν ταύτην καὶ οὐδεὶς δύναται να συγκάλυψῃ τὰς ὄντως ὠραίας σελίδας τῶν ὁποίων οὐδαμῶς στερεῖται καὶ ὁ ἐφ' ἱκανὸν χρόνον καθ' ἅπαντα σχεδὸν τὸν κόσμον ἐπεκταθεῖς πολιτισμὸς τῆς Ῥώμης.

Οὐδεὶς αἴφνης θὰ δυνηθῆ ποτε ν' ἀρνηθῆ τὴν λάμψιν τοῦ αἰῶνος τοῦ Αὐγούστου, ὅστις δικαίως παρασυμβάλλεται πρὸς αὐτὸν τὸν ἐν Ἑλλάδι αἰῶνα τοῦ Περικλέους, καὶ καθ' ὃν ἀνεφάνησαν τὰ ἐξοχώτερα τῆς Ῥώμης πνεύματα ἐν τῇ ποιήσει, ἐν τῇ ἱστορίᾳ, ἐν τῇ ρητορίᾳ, ἐν τῇ φιλολογίᾳ καὶ ἐν πᾶσι καθόλου εἰπεῖν τοῖς κλάδοις τῆς ἀναπτύξεως τοῦ ἀνθρώπινου πνεύματος (πρὸ Βιργιλίου, Ὀρατίου, Ὀβιδίου, Λουκρητίου, Τερεντίου, Τίτου-Λιβίου, Σαλουστίου, Κικέρωνος καὶ σειράν ὅλην ἄλλων.

Ναι! πᾶς τις πράγματι δὲν δύναται ἢ να θαυμάσῃ παρακολουθῶν τὴν διὰ τῆς ἰσχύος τῶν Καίσαρων γιγαντιαίαν ὄντως ἐξάπλωσιν ἀνά πᾶν σχεδὸν τῆς γῆς τὸ πρόσωπον τοῦ Ῥωμαϊκοῦ πολιτισμοῦ, καὶ οὐδεὶς ὑπάρχει ὁ μὴ καταπληττόμενος, ὅταν βλέπῃ τὸν Ὀκτάβιον, τὸν πρῶτον εἰσγητὴν τῶν προγραφῶν ἐν Ῥώμῃ, μεταμορφούμενον αἴφνης εἰς τὸν ἐνδοξότερον τῶν Καίσαρων καὶ προσωνομίαν προσλαμβάνοντα τὴν τοῦ Αὐγούστου, προσωνομίαν κατόπιον μεταδοθεῖσαν καὶ πᾶσι τοῖς μετ' αὐτὸν Καίσαρσι.

Καὶ συνομολογοῦμεν λοιπὸν μετὰ πάντων ὅτι ἐπὶ τοῦ Αὐγούστου τούτου Ὀκταβίου ἀρκούντως φωτεινὸς ἐξέλαμψεν ὁ Ῥωμαϊκὸς πολιτισμὸς καὶ τὰ ἐξ αὐτοῦ εὐεργετήματα δὲν περιορίσθησαν εἰς μόνην τὴν Ῥώμην ἀλλ' ἐπέξετάθησαν καὶ καθ' ἅπασαν σχεδὸν τὴν οἰκουμένην ἢς αὕτη ἐκυριάρχησεν. Ἐκ δὲ τῶν εὐεργετημάτων τὸ μέγιστον τοῦτο δὲν δυνάμεθα να μὴ ἐξάρωμεν ἐνταῦθα, τὸ ὅτι κατὰ τὴν ἀλληγορικὴν γλώσσαν «ὁ ναὸς τοῦ Ἰανου ὁριστικῶς ἐκλείσθη» ἐπὶ τοῦ Ὀκταβίου καὶ ἡ εἰρήνη ἐφ' ἱκανὸν ἐβασίλευσεν ἐπὶ τῆς γῆς.

Ἄλλὰ μεθ' ὅλα ταῦτα, τίς δύναται να ἀρνηθῆ ὅτι καὶ ὑπὸ τὴν λαμπρὰν ταύτην ἐπίφασιν τοῦ Ῥωμ. Πολιτισμοῦ, δὲν ὑπεκρύπτοντο τόσα καὶ τόσα τὰ ἐλκώδη ἠθικῶς μέρη; Ἡ μήπως, ἵνα ἀπὸ τοῦ εὐκλεεστέρου τῶν Καίσαρων ἀρξώμεθα, αὐτὸς οὗτος ὁ Ὀκτάβιος μετὰ τὴν κατάληψιν τοῦ Πηλουσίου δὲν ἐθυσίασε 300 αἰχμαλώτους εἰς τὸν βωμὸν τοῦ ἀποθεωθέντος Ἰουλίου Καίσαρος, πρὸς ἐξίλασιν αὐτοῦ;

Περὶ δὲ τὴν αὐτὴν σχεδὸν ἐποχὴν οὐχὶ Σίξτος ὁ Πομπηϊκὸς ἔρριπτε πλῆθος ἀνθρώπων καὶ ἵππων ζῶντων εἰς τὴν θάλασσαν ὡς θυσίαν εὐχαριστήριον εἰς τὸν Ποσειδῶνα, διὰ τὴν καταστροφὴν τοῦ ἀντιπάλου στόλου ὑπὸ σφοδρᾶς τρικυμίας;

Καὶ ἵνα συντάμωμεν τὰ πλεῖστα ὅσα καὶ ἄλλα παρεμπίπτοντα ἐν τῷ μεταξὺ παραδείγματα σκληρότητος καὶ ἀπανθρωπείας, ἐάν πᾶς τις ἴσταται θαυμάζων τὸν ὄντως λαμπρὸν κατὰ τὸ ἐπικρατέστερον αἰῶνα τοῦ Αὐγούστου-Ὀκταβίου, πῶς θέλει διατεθῆ ὅταν μετ' οὐ πολὺ, ἴδῃ ἐμφανιζόμενος ἐπὶ τοῦ θρόνου τῶν Καίσαρων τὰς εἰδεχθεῖς καὶ τερατώδεις μορφὰς τῶν ὠμῶν τυράνων Τιβερίου, Καλλιγούλα, Κλαυδίου, Νέρωνος, Ἡλιογαβαλοῦ καὶ τῶν ἄλλων τῶν τούτοις ὁμοίων;

Ἄλλὰ καὶ ἂν τις θελήσῃ να ἐξαιρέσῃ τὴν σειράν τῶν Καίσαρων τούτων, ὡς οἰονεὶ παρεμβατικὴν τινὰ ἐποχὴν τῆς ἱστορίας τῆς Ῥώμης, καὶ ὡς ἀτομικὰς ὁμιλήσας θελήσῃ να ἀποκλείσῃ εἰς μόνους τοὺς Αὐτοκράτορας τούτους τῆς Ῥώμης τὰ τέσσα ἐκεῖνα τοῖς πᾶσι γνωστά ἐκ τῆς ἱστορίας τερατοῦργήματα αὐτῶν, ἐξ ὧν (ἐπειδὴ περὶ ἀνθρωποθυσιῶν ὁ λόγος) ἀναφέρομεν τὸ τοῦ Καλλιγούλα, ὅστις ὑπὲρ παρατάσεως τῆς ἰδίας ἐαυτοῦ ζωῆς, ἄλλαις λέξεσιν «ὑπὲρ ὑγείας αὐτοῦ καὶ μακρομερέσεως» (ὡς θὰ ἐλέγομεν σήμερον διὰ τοὺς ἡμετέρους Ἀρχοντας), ἐκρήμιζεν ἀπὸ κρημνῶν βράχων ψυχὰς ἀθάνας, θύματα τῆς θηριώδους σκληροκαρδίας καὶ ἀπανθρωπείας αὐτοῦ, ἀφοῦ πρῶτον διέτασσε καὶ ἐστόλιζεν τὰ θύματα ταῦτα μετὰ διάφορα κοσμήματα, — καὶ ἂν, λέγομεν, ταῦτα καὶ τὰς ἄλλας τῶν ὠμοτάτων τούτων Ῥωμαίων Αὐτοκρατόρων πράξεις ζητήσῃ τις εἰς τούτους καὶ μόνους ὡς ἀποκλειστικὰς αὐτῶν ὁμιλήσας να περιορίσῃ, ἡμεῖς εἰς τοῦτο ἀντιτάττομεν τὴν παρατήρησιν ὅτι, ἐάν ἐν τούτοις ἐξετελοῦντο τοιαῦτα πράξεις τοῦτο ἐσήμαινεν ὅτι αὐταὶ ἦσαν ἀνεκταὶ καὶ παρ' αὐτῷ τῷ Ῥωμαϊκῷ καθόλου λαῷ.

Ἄλλως τε (διὰ να συνεχίσωμεν τῶν ἀνθρωποθυσιῶν τὰ παραδείγματα) καὶ κατὰ τοὺς μετέπειτα χρόνους τὰ ἀποτρόπαια ταῦτα παραδείγματα δὲν ἐκλείπουσιν. Ἀφοῦ ἐπ' αὐτοῦ τοῦ Αὐτοκράτορος Ἀδριανοῦ (117 μ. Χρ.) τοῦ τοσοῦτον αὐστηρῶς τὰς ἀνθρωποθυσίας ἀπαγορεύσαντος, ὁ λαὸς δὲν ἔπαυσεν, εἰς τὸν πρῶτον τυχὸν παρουσιαζόμενον, καὶ ἐκ τῶν θεῶν ὑποτιθέμενον κίνδυνον προσφεύγων εἰς τὸ ἀπαίσιον μέτρον τῆς δι' ἀνθρωποθυσιῶν ἐξιλέωσιν αὐτῶν.

Ὁ δὲ Αὐρηλιανὸς, ἐν ἔτει 270 μ. Χρ. κατὰ τὴν εἰσβολὴν τῶν Μαρκομάνων προέτεινεν εἰς τὴν Γερουσίαν να παραδοθῶσιν εἰς θυσίαν ἐξιλαστήριον τοῖς θεοῖς ὅλοι ὅσοι κατεκρατοῦντο αἰχμαλωτοὶ ἐκ τῶν διαφόρων ὑποτελῶν ἐθνῶν.

Καὶ ἵνα κατακλείωμεν τέλος τὴν σειράν τῶν παραδειγμάτων τῆς Ῥωμαϊκῆς αἰμοχαρείας διὰ τοῦ ζωηρο-

τάτου τούτων: χαρακτηριστικώτατη τῆς τῶν Ρωμαίων αἰμοχαρείας ἦτο ἡ τελομένη κατ' ἔτος ἐορτὴ εἰς τιμὴν Διὸς τοῦ Λατίου, τοῦ ὁποῦ το ἄγαλμα ἐπρεπε νὰ ραντισθῇ μὲ αἷμα ἀνθρώπινον κατὰ τὴν ἐορτὴν ταύτην. Πρὸς τοῦτο δ' ἐβλῆτο ἀγῶνες δημόσιοι καθ' οὓς ἐλάμβανον χώραν αἱ εἰς ἡμερησίαν οὗται διατάξιν ἐν Ρώμῃ μονομαχίαι ἢ θηριομαχίαι. Τὸ αἷμα τῶν πιπτόντων μονομάχων ἢ θηριομάχων συνελέγετο ὑπὸ τοῦ ἱερέως καὶ δι' αὐτοῦ ἐρραντίζετο ὑπὸ τούτου τὸ εἶδωλον τοῦ θεοῦ. Σημειώτεον δ' ὅτι μέχρις αὐτοῦ τοῦ 3ου αἰῶνος διήρκεσεν ἡ τελετὴ αὕτη, ἧς καὶ ποιοῦνται μνείαν ὁ Τατιανὸς (τέλος τοῦ Β' αἰῶνος μ. Χρ.) καὶ ἄλλοι ἐκκλησιαστικοὶ καὶ θύραθεν συγγραφεῖς, αὐτόπται τῆς ὑπὸ ἐξιστόρησιν τελετῆς γενομένης μάρτυρες.

— Ἀλλὰ καιρὸς ἦδη ἵνα ἀπὸ τῆς σκληρότητος τῆς ἐν ταῖς ἀνθρωπυσταῖς διαφανομένης μετενέγκωμεν τὸν λόγον ἐπὶ τὴν ἑτέραν φάσιν τοῦ ἀρχαίου πολιτισμοῦ τὴν πολυθείαν, ἧς καὶ ἐν Ρώμῃ εὐρυτάτην ἐπέξευε τὴν ἐπικράτειαν αὐτῆς, τοσοῦτον ὥστε δύναται τις νὰ εἴπῃ ὅτι ἡ Ρώμη κυριεύσασα τὸν κόσμον ὅλον σχεδὸν ἐκυριεύθη ἐν τούτοις καὶ αὐτὴ ὑπὸ τῆς πρὸς θεοποίησιν τῶν πάντων τάσεως.

Πᾶς ὑπὸ τὴν Ρώμην ὑποτασσόμενος λαὸς ἐδάειξεν εἰς αὐτὴν τοὺς ἰδίους θεοὺς. Ἀλλὰ πρὸ πάντων ἡ Ἑλλάς ὑποδληθεῖσα καὶ αὐτὴ εἰς τὸν ρωμαϊκὸν ζυγὸν κατώρθωσεν ἐν τούτοις νὰ ἐπιβάλλῃ εἰς τὴν Κυρίαρχον αὐτῆς μετὰ τοῦ καθόλου πολιτισμοῦ τῆς καὶ τὴν ἑαυτῆς μυθολογίαν καθ' ὅλας αὐτῆς τὰς σελίδας.

Ἦλθε δ' ὡς ἐκ τούτου ἐποχῇ ἐν Ρώμῃ καθ' ἣν, τὸ Πάνθειον δὲν ἦτο ἄλλο τι ἢ χαῶδες τι καὶ ἀπέραντον πανδαιμόνιον, ὅπου τὰ πάντα ὡς θεοὶ ἐλατρεύοντο, πλὴν τοῦ μόνου ἀληθινοῦ Θεοῦ.

Ἐἶχον δὲ καὶ ἐνταῦθα, ὡς ἐν τῷ Ἑλληνικῷ Ὀλύμπῳ, πολλῶν δὲ μᾶλλον ἐνταῦθα τὴν θέσιν αὐτῶν ὅλα τὰ πάθη, αἱ μεγαλῆτεροι κακίαι καὶ ὅλαι αἱ ἀδυναμίαι τοῦ ἀνθρώπου, ἀφοῦ καὶ αὐτοὶ οἱ ὁμότεροι τῶν τυράννων-Καισαρῶν καταλαμβάνουσι θέσιν ἐν τῷ Ρωμαϊκῷ Πανθέῳ.

Οὕτως ὁ Τιβέριος ἀνηγορεύθη θεὸς, μᾶ λέξει ἀπεθεώθη ὑπ' αὐτῶν ἐκείνων οἵτινες ἐπέσπευσαν τὸ τέλος αὐτοῦ στραγγαλίσαντες αὐτόν.

Ἐτερος δὲ τις Ρωμ. Αὐτοκράτωρ, ἀφίνων τὴν τελευταίαν αὐτοῦ πνοὴν ἔλεγεν: «Ἴδού αἰσθάνομαι ὅτι ἀπὸ τῆς στιγμῆς ταύτης εἰσέρχομαι εἰς τὸ Πάνθειον, γίνομαι θεός».

Καὶ τί ταῦτα παραθέτομεν τὰ παραδείγματα, ἀφοῦ, Αὐτοκράτωρ ὅστις μετὰ τῆς Καισαρικῆς πορφύρας συνεδύαζε καὶ τὴν φιλοσοφικὴν τήβεννον, ὁ Αὐτοκράτωρ — λέγομεν — ἀμα δὲ καὶ διακεκριμένος τῆς ἐποχῆς αὐτοῦ φιλόσοφος Μάρκος-Αὐρήλιος, ἀσυστόλως ὅλως ἐχρησιμοποίησε τὴν Αὐτοκρατορικὴν αὐτοῦ ἰσχὺν διὰ νὰ κατατάξῃ εἰς τὴν χορείαν τῶν τότε λατρευομένων θεῶν,

Βίχρον τὸν πρῶτον συστράτηγον αὐτοῦ, ἀνδρα ἐκλελυμένον καὶ ἡμιπαράφρονα, ὡς καὶ τὴν σύζυγον ἐκείνου Φαυστίαν, μίαν δεδημοσιευμένην καὶ πασίγνωστον εταίραν;

Τὴν δὲ μωρὰν καὶ ὄλως ἄτοπον τοῦ Αὐτοκράτορος θέλησιν οἱ πάντες, κλίνοντες τὸν αὐχένα, δέχονται ὡς θεῖον νόμον, μὴδ' αὐτῶν ἐξαιρουμένων τῶν ἄλλως ὀφειλόντων ἵνα ὧσι μᾶλλον ἀνεπηρέαστοι. Καὶ τοῦτο ἐπὶ πάσης θελήσεως, καὶ τῶν βλακιστέρων καὶ μᾶλλον μωραμένων Αὐτοκρατόρων συμβαίνει. Οὕτω δὲ βλέπομεν αὐτὸν τὸν ἄλλως ἐξοχὸν φιλόσοφον Σενέκαν οὐ μόνον ἀποσιωπῶντα πρὸ τῶν φρικτοτέρων ἀνοσιουργημάτων τοῦ ὧμοῦ καὶ ἀπανθρώπου Νέρωνος, ἀλλὰ δὴ καὶ ὑπεραπολογούμενον αὐτοῦ ἐπὶ τῷ φόνῳ τῆς Ἀγριππίνης, μόνον καὶ μόνον διὰ νὰ φανῇ ἀρεστὸς εἰς τὸν τύραννον.

Τὰ ἀνωτέρω, παραδείγματα ἀντιπροσώπων τῆς φιλοσοφίας, ἧς ὡς τοιαύτη εἶδει ἵνα ἢ ὄλως ἀνεξάρτητος ἠθικῶς καὶ ἀνεπηρέαστος ἀπὸ παθῶν, ἀλλ' ἧς εὐτελεστάτη ἀποβαίνει θεράπεινα τῆς τυραννίας, ἔστω ἡ τρανότερα μαρτυρία τῆς ἠθικῆς ἧς ἐνυπῆρχεν ἐν τῷ πολιτισμῷ τῆς Ρώμης.

Καὶ ἀφοῦ ἐπεθεωρήσαμεν ἐν τοῖς ἀνωτέρω τὸ Ρωμαϊκὸν Πάνθειον, ἔθελον ἕκαστος τῶν ἐκεῖ τεταγμένων θεῶν ἐτύγχανε καὶ λατρείας ἐξειδιαζούσης αὐτῷ κατὰ λόγον τῶν κακιῶν ἃς διέπραξε, ζῶν ἐν τῷ κόσμῳ, — εἰάν λατρευόμενος ἦδη πρὸς τὸν στίβον τοῦ ρωμαϊκοῦ θεάτρου καὶ ἐκεῖ θὰ εὐρωμεν τὴν ὁμότητα καὶ τὴν ἀνηθικότητα ἐν ὅλῃ αὐτῆς τῇ ἐντάσει ἀναπτυσσομένην τόσον εἰς τὰς παραστάσεις τὰς αἱματηρὰς περὶ ὧν ἀρκετὰ ἦδη ἀλλαχοῦ διελάβομεν, ὅσον καὶ εἰς τὰς θρησκευτικὰς τελετὰς, ἢ τὰ λεγόμενα μυστήρια. Καὶ ἀρκετῶς ἀναφορικῶς μὲν πρὸς τὰς πρώτας ν' ἀναφέρωμεν ὅτι ἐν μᾶ καὶ μόνῃ ἡμέρᾳ τὸ Στάδιον ἐπλημμύρησε κυριολεκτικῶς ἀπὸ ἀνθρώπινον αἷμα, ἐκ δὲ τῶν μυστηριωδῶν ὀργῶν τῶν τελομένων ὑπὸ τὸ πρόσχημα θρησκευτικῶν τελετῶν ἐν Ρώμῃ, νὰ μνημονεύσωμεν ἐκείνου ὅπερ ἐτελέσθη ποτὲ ἐπὶ τῇ ἐορτῇ τῆς θεᾶς Φλώρας καὶ καθ' ὃ τρεῖς ὅλαι χιλιάδες ἱερείων ἐχόρευσαν ἐν τῷ θεάτρῳ χοροὺς ὧν τὸ ἄσπεμον οὐδεὶς κἀλαμὸς ἀνθρώπου (καὶ τοῦ ἀναιδεστεροῦ) νὰ περιγράψῃ δύναται.

(ἔπεται συνέχεια)

Ἄρχιμ. ΓΕΝΝΑΔΙΟΣ ΓΙΑΝΝΑΓΚΑΣ

Τ' ΑΕΡΙΚΟ ΣΤΟ ΔΕΝΤΡΟ

Κάτω στὰ Βουρλίδικα, καθὼς κατηφορίζεις ἀπὸ τῆς Βίγλης, ἀνόμεσα Πλατάνου καὶ Πετράλων, σιμὰ στῆς Γαυωίνιας τὸν Μύλον, ἐκεῖ κατεβαίνει τὸ ρεῖμα χεῖμαρρος, νᾶμα, ἐρῆσος καὶ ἱαμα, ἀπὸ τὰ ὄρη τοῦ Θεοῦ. Ἐκεῖ εὐφροσύνη ὀρνέων, ἐπαύλεις Σειρήνων, καὶ καλὰ μὴ καὶ χλόη· ἐκεῖ τὸ ὄμμα ἀπολαβεῖ γωνίαν παραδείσου, καὶ ἡ ψυχὴ ἐρροῖζεται, ὡς σῶφρων Ἄννα, κινουσα τὰ χεῖλη εἰς προσευχὴν, χωρὶς ν' ἀκούεται ἡ φωνὴ τῆς φωνῆ μυστηριωδῶς ψιθυρίζουσα εἰς τὴν καρδίαν: Σὺ ἐποίησας πάντα τὰ ὠραία τῆς γῆς, θῆρος καὶ ἕαρ σὺ ἐπλασας αὐτά.

Τέσσαρα ἢ πέντε καλύβια ἀγροτῶν καὶ βοσκῶν, ἀντικρύζοντα εἰς ἀλληλα, ἦσαν κτισμένα ἐπὶ τῶν κλιτύων ἐνθεν καὶ ἐνθεν τῆς κοιλάδος. Ὅλα τ' ἀνήλικα παιδία τῶν ἀγροδιαίτων αὐτῶν οἰκογενειῶν συναγαλλάζοντο καθημερινῶς πρὸς τὸ βᾶθος τῆς ρεμματιᾶς κυλιόμενα μέσα εἰς τὰ παχέα χέρτα, ἀνάμεσα εἰς τὰς πυκνὰς λόχμας καὶ τοὺς καλαμῶνας παίζοντα εἰς τὸν ἴσκιον τῶν βαθυφύλλων δένδρων, τὰ ἑποῖα ἠγγαλλίζετο ὁ κισσὸς ἀπὸ τῆς ριζῆς σπειροειδῶς ἀνέριπων μέχρι τῆς κορυφῆς, σιμὰ εἰς τὸ διαυγὲς ρεῖμα τοῦ ὁποῦ ἠκούετο ὁ ψιθυρὸς κελαρύζων βαθεῖα εἰς τὴν ψυχὴν, ἐνῶ ἡ αὔρα ἔσειε μυστικὰ τοὺς βαθυπρασίνοὺς θάμνους, κ' ἡ παπαροῦνες ἔβαπτον μὲ κόκκινα στίγματα ἐλα τὰ καιηφορικὰ χιρῶφια γύρω, ἐν μέσῳ πληθῆος ἄλλων παικιοχρῶμων ἀνθέων ὁποῦ ἐνθιμίζαν τὸ ἄσμα τὸ ψαλὲν εἰς τὰς ἐκκλησίας τὴν ἡμέραν ἐκείνην τὴν σεβάσμιον: «ἐνεδύσω στέφανον ὕβρεως, ὃ τὴν γῆν ζωγραφίσας τοῖς ἀνθεσιν· καὶ τὴν χλαίαν τὴν κοκκίνην ἐφόρεσας...» κ' ἐκεῖ τὰ πετεινὰ εὐφραίνεμενα ἐπετοῦσαν ἀπὸ κλάδου εἰς κλάδον ἀνταποκρινόμενα μὲ τὰ κελαδῆματά των εἰς τὰς χαρμῶσυνους τῶν παιδίων κραυγὰς.

Ἦσαν ὁ Στάθης κ' ὁ Δευτέρης τῆς Κραϊήρας, εἰδύμα ἐπτά ἐτῶν, κ' ὁ Γιώργης κ' ἡ Μαλάμμου τοῦ Καρυοφύλλου ἐπτά καὶ ἕξ ἐτῶν, κ' ὁ Κῶστος τοῦ Κοντονίκου, ὀκταετῆς, κ' ὁ Χαράλαμπος καὶ τὸ Τσιτσῶ τοῦ Καλλιμάνη, ἕξ καὶ πέντε ἐτῶν, ἐλα χαρούμενα, παίζοντα μέσα εἰς τὰς λόχμας, πηδῶντα τὰ μικρὰ χανδάκια, καραβίζοντα φύλλα δένδρων ἢ ξυλάρια εἰς τὸ νερὸν τοῦ ρύακος. Τὴν πρωτὴν ἐκείνην τοῦ Μεγάλου Σαββάτου, μία μικρὰ σπεῖρα ἀπὸ μάγκας τῆς πολίχνης, ἡλικίας ἀπὸ δώδεκα μέχρι δεκαπέντε ἐτῶν, εἶχεν ἐξέλθῃ εἰς ἐκδρομὴν ἀνά τὴν κοιλάδα, διὰ νὰ κέψουν βέργαις ἴσως, διὰ νὰ φάγουν κότσικα ἀνθοβολῶντα εἰς τὰς λόχμας, διὰ νὰ κλέψουν ρόδα ἀπὸ τὰς αἱμασιὰς καὶ τοὺς φράκτας τῶν περιβολίων, ἢ διὰ νὰ κυνηγήσουν φωλεὰς πουλιῶν. Ἡ συμμορία εἰσέβαλε θορυβωδῶς μέσα εἰς τὰ βουρλίδικα, ἠκούοντο αἱ ἀγριαὶ φωναὶ τῆς μακρᾶν, ἀτακτοῦσαν κ' ἐκτυποῦσαν τοὺς θάμνους καὶ κατέβαλλον τὰς καλαμιὰς εἰς

τὸ ἔδαφος. Ἡ μικρὰ ἀγέλη τῶν χωρικῶν παιδίων, ἀμα εἶδε καὶ ἤκουσε τὴν σπεῖραν τῶν παιδίων τῆς πόλεως, τὰ ὅποια ἦσαν πολὺ μεγαλῆτερα τὴν ἡλικίαν καὶ τὸ ἀνάστημα — ἐφαινοντο δὲ ἀγριώτερα ἀπὸ τὰ τέκνα τῶν ἀγροδιαίτων τῆς κοιλάδος — ἐτράπησαν εἰς ἀτακτον καὶ ραγδαίαν φυγὴν.

Οἱ μάγκες τῆς πόλεως ἔμειναν κύριοι τοῦ πεδίου, ἀμαχητεῖ. Εἰς μόνος ἐκ τῆς σπεῖρας τῶν, ὁ Μιχάλης ὁ Βεργῆς, κρατῶν μακρὰν βέργαν τὴν ὅποιαν ἀρτίως εἶχε κέψῃ ἀπὸ ἐν δένδρον καὶ τὴν εἶχε πελεκήσει μὲ τὸν γκέκαν, τὸν κυρτὸν σουγιά του, εὐχαριστήθῃ νὰ κυνηγήσῃ ἐν παιδάριον ἐκ τῆς συνοδίας, τὸν Κῶτσον τοῦ Κοντονίκου, ὅστις εἶχε μικρὰν χωλότητα εἰς τὸν ἀριστερὸν πόδα κ' ἀργοπατοῦσε, μέινας τελευταῖος ἀπὸ ὄλην τὴν ἀγέλην τὴν παθοῦσαν τὸ πανικὸν πάθημα. Ὁ Μιχάλης ὁ Βεργῆς τὸν ἐφθάσε, τὸν ἐψαυσε μὲ τὴν μακρὰν ράβδον, καὶ τὸν ἔκαμε νὰ πέσῃ κάτω, ἀνδὲν εἶχε πέσῃ ἦδη ἀπὸ τὸν φόβον του, πρὶν τὸν φθάσῃ ἡ βέργα τοῦ Μιχάλη. Τὸ παιδίον, ἀρχίσαν νὰ κραυγάζῃ καὶ πρὶν πέσῃ, ἔβαλε σπαρακτικὰς φωνὰς ἀφοῦ ἔπεσε, κ' ἐδάρεσεν, ὡς φαίνεται, εἰς τὸ πόδι του τὸ πονεμένον. Ὅλαι αἱ ἡχοὶ τῶν κολων βράχων, καὶ τῶν ἀπορρώγων κρημνῶν καὶ τῶν καθέτων κλιτύων τῆς βαθείας κοιλάδος, ἐξύπνησαν ἀπὸ τὰς κραυγὰς τοῦ μικροῦ Κῶτσου, καθὼς εἶχε πέσει ἀπὸ τὸ ὀλισθηρὸν χῶμα καὶ διπλα εἰς τὸν ὑγρὸν χορταριασμένον βράχον, ἀνωθεν τοῦ ρεῖματος.

Ἀπὸ τὸ ἀντικρύνεν καλύβι, τὸ πλησιέστερον εἰς τὸν βράχον τὸν βρεχόμενον ἀπὸ τὸν ρύακα, κάτω ἀπὸ τὴν φυλλάδα τῶν κισσοειδῶν θάμνων καὶ τὸ σύμπλεγμα τῆς ἀγραμπελιάς καὶ τῶν αἰγοκλημάτων ἐξῆλθεν ἡ γρηᾶ-Κοντονίκενα, ἡ μάμμη τοῦ μικροῦ Κῶτσου. Εἶχεν ἀποθάνῃ ἡ νόμφη τῆς πρὸ χρόνων, καὶ αὐτὴ εἶχεν ἀναθρέψῃ τὸ παιδίον, καὶ τὸ ἡγάπα ὡς «εὐὸ φορὲς παιδί τῆς». Χωρὶς νὰ ἐξακριβώσῃ καλὰ τί εἶχε συμβῆ, ἤρκει ὅτι εἶδε τὸν Μιχάλη νὰ κρατῇ ἀκόμη τεταμένην τὴν βέργαν του, καὶ τὸ παιδίον νὰ κείται χαμαὶ, ἠσθάνθη ὅτι τὸ ἐγγόνι τῆς εἶχε πάθῃ κακὸν τι ἀπὸ τὸν μάγκαν τῆς πόλεως, καὶ ἤρχισε συνάπτουσα τὰς χεῖρας νὰ ὀνειδίξῃ καὶ νὰ καταράται.

— Βρὲ σὺ, σκύλε ἀγαρηνὲ, τί ἔκαμες!... Τί σοῦ ἐφταιξε τὸ παιδί, τὸ σακάτικο, καὶ τὸ κυνηγᾷς;... Κακὸ ἀερίκο νὰ σοῦρῃ ἀπάνω σου, νὰ σὲ μαράνησάν ἐκεῖνο τὸ δεντρί ἐκεῖ!...

Ὅλη ἡ μικρὰ συμμορία τῶν ἀγιοπαίδων τότε, μὲ ἐν βλέμμα καὶ μὲ ἐν κίνημα ἀπέδλεψεν εἰς τὸ

μέρος όπου έδειξε διά της χειρονομίας της ή γραία. Υπήρχε τῷ ὄντι μία κηλὶς εἰς τὴν φαιδρὰν πασχάλινην εἰκόνα τῆς ἀνοίξεως καὶ τῆς καλλονῆς. Ἐν δένδρον, ἀχλαδιά, ἴστατο ἐκεῖ, ἐπὶ τοῦ κατωφεροῦς τῆς κλιτύος, μὲ μαραμμένα φύλλα καὶ ἀνθή, μὲ χρῶμα τέφρας καὶ σποδοῦ ἐπὶ τῆς κορυφῆς καὶ τῶν κλώνων τοῦ πολύκλαυστον κούτσουρον, ἀπειλητικόν, παραπονεμένον. Ἐίχε περάσει «ἀερικὸ» ἀπὸ πάνω του, καὶ τὸ εἶχε μαράνην διὰ μιᾶς, προῶτως, ἐν πλήρει ἀνθήσει. Ἰστατο ἐν μέσῳ τῶν ἄλλων δένδρων, ὡς φάντασμα ἐν μέσῳ ζώντων.

Τὰ παιδιά ἐτρέπησαν εἰς φυγὴν. Ἡ πικρὴ ἀρὰ τῆς γραίας, καὶ τὸ θέαμα τοῦ ἀπεξηραμένου δένδρου τὰ κατεπτόησεν. Ἄλλ' ὁ Μιχάλης τοῦ Βεργῆ ἔμεινε τελευταῖος, ὀπίσω ἀπὸ τοὺς ἄλλους, καθὼς εἶχε μείνη πρὸ ὀλίγων λεπτῶν, τελευταῖος ἀπὸ τὴν συνοδίαν του, ὁ Κῶτσος τοῦ Κοντονίκου.

*
**

Τὴν νύκτα ἐκείνην, νύκτα Ἀναστάσεως, ἡ Ἀνάστασις ἐτελεῖτο εἰς τὸν ναῦσκον τοῦ Ἀ. Γ. Γωργῆ τῆς Χρηστοδουλίτσας, κείμενον χίλια βήματα ἀνω ἀπὸ τὸν ἀνήφορον τοῦ λόφου, ὄχι μακρὰν ἀπὸ τὰ τέσσαρα καλύδια τῆς κοιλάδος τῶν Βουρλιδίων. Ἐκεῖ ἀνήφθησαν φαιδραὶ λαμπάδες ἀνάμεσα εἰς τὰ δένδρα, κάτω ἀπὸ τὰ γλυκὰ λάμποντα ἀστρα τοῦ οὐρανοῦ, πρὶν ἀνατελεῖν ἀκόμη ἡ σελήνη. Καὶ ἦσαν ἐκεῖ ὅλοι οἱ βοσκοὶ καὶ ἡ βοσκοπούλες τοῦ διαμερίσματος, φοροῦσαι τὰ στολιδία τῶν τὰ πασχάλινά, εὐφραίνόμεναι καὶ ἀπολαύουσαι τὴν ἀρρητον χαρὰν καὶ εὐωδίαν τοῦ Πάσχα.

Ἐἰς τὸ τέλος τῆς χαρμωσύνου λειτουργίας ὅλοι οἱ ἀγρόται, χριστιανοὶ καὶ χριστιαναὶ, ἐμετάλαβαν ἐκ «τοῦ καινοῦ τῆς ἀμπέλου γεννήματος.» Ἄλλ' ἡ γρηῃ Κοντονίκαινα εἶχεν ἐξομολογηθῆ εἰς τὸν παπᾶ-Ἡσυχιον πρὶν ἀρχίσῃ ἀκόμη ἡ θεία ἀκολουθία.

Ὁ παπᾶς ἠρνήθη νὰ τὴν μεταλάβῃ. Διηγῆθη δύο ἢ τρία ἀληθῆ γεγονότα, πῶς, πρὸ ὀλίγων χρόνων ἡ γρηῃ Κυρατσούλα τὸ Μοσχολάκι, (ἀποθανοῦσα τῷ 1864) ἐνῶ ἐπήγαινε ἕνα πρῶτ' εἰς τὸ σπίτι τοῦ γυιοῦ τῆς, ἐσπρώχθη καθ' ὁδὸν ἀπὸ ἐν ἄτακτον παιδίον υἱὸν οἰκογενείας, τὸν Εὐτυχῆ τοῦ Παυλίνῃ, καὶ πεσοῦσα ἐπάνω εἰς τὴν κοπιτερὰν γωνίαν μιᾶς οἰκοδομῆς— τοῦ δημοτικοῦ Σχολείου— ἐθραυσε τὴν μίαν τῶν πλευρῶν τῆς. Ἡ γραία ἐξέφερον ἕνα γογγυσμὸν, μίαν ἀράν «νὰ κοπῆ τὸ χεράκι του!» Καὶ ὕστερον ἀπὸ χρόνους, ὁ Εὐτυχῆς τοῦ Παυλίνῃ, ὅταν ἐγενεῖν ἀνὴρ, ἐπανέκαμψεν ἀπὸ τὴν Αἴγυπτον, ὅπου εἶχε διατρέψῃ ἐπὶ καιρὸν ἐμπορευόμενος, μ' ἕνα καὶ μόνον χερί. Ἐίχε χάσει τὴν δεξιάν του χεῖρα ἐν ὥρᾳ συμ-

πλοκῆς, τίς οἶδεν, ἴσως ἐκ μέθης. «Τώρα, τί ἐκέρδισεν ἡ γρηῃ Κυρατσούλα;» προσέθηκεν ὁ ἱερεὺς. Ἐμοὶ ἐκ δίκης σεις, ἐγὼ ἀνταποδώσω, λέγει Κύριος.

Παλαιότερον ἀκόμη, ἡ γρηῃ Σινιώρα, ἡ μήτηρ αὐτῆς τῆς Κυρατσούλας, ἐπέζη ὀγδοηκοντοῦσι, ἐνῶ οἱ τρεῖς υἱοὶ τῆς ἱερομόναχοι μονάζοντες εἰς τὴν Παναγίαν τὴν Κορνίστραν— ὁ παπᾶ-Καλλίνικος, ὁ παπᾶ-Ἰωσήφ, καὶ ὁ παπᾶ-Εὐγένιος— εἶχον προαποθάνῃ. Μίαν τῶν ἡμερῶν ὁ προεστὴς τοῦ χωρίου, ὁ γέρων-Καλοειδῆς, τὴν ἠνώχλησε καὶ τῆς εἶπεν: Ἐσὺ γρηῃ στρίγλα, ποῦ ἐψωμόραες καὶ τοὺς τρεῖς γυιούς σου, καὶ σὺ ἀκόμη ζῆς!... Ἡ γρηῃ-Σινιώρα ἐταράχθη, ἐγενεῖ κάτωχρος, καὶ τρέμουσα εἶπεν: «Ὅπως μ' ἐτάραξε νὰ τὸν ταράξῃ!» Ὁλίγω ὕστερον, τρεῖς υἱοὶ τοῦ Καλοειδῆ ἐχάθησαν, ὁ εἰς ἀπὸ πνιγμὸν, ὁ ἄλλος ἀπὸ συγκοπήν, καὶ ὁ τρίτος ἀπὸ πυρ, καὶ ὁ γρηαῖος πατήρ των ἐπέζη ἀκόμη. «Τώρα τί ἐκέρδισεν ἡ γρηῃ-Σινιώρα;... Εὐλογεῖτε καὶ μὴ καταράσθε, εἶπεν ὁ Κύριος...»

Ποῦ νὰ μᾶς ξεσυνερισθῇ ὁ Θεός! εἶπεν ὁ ἱερεὺς. Εἶνε μεγάλη ἡ μακροθυμία του. Εὐτυχῶς δὲν μᾶς ξεσυνερίζεται, ἀλλ' ὅμως συμβαίνουν κάποτε, εἰ καὶ σπανίως, παράδοξα πράγματα, τὰ ὁποῖα εἶνε προωρισμένα νὰ χρησιμεύσουν ὡς παραδείγματα. Στὰ χίλια ἕνα! Τὸ καλὸν εἶνε νὰ φυλάγῃ κανεὶς τὸν θυμὸν του καὶ τὴν γλώσσάν του, καὶ ἂν τυχὸν ἀδικηται, «ἐκαστος ἔχει τὸν κρίνοντα αὐτόν».

Καὶ μάλιστα, ἐπέφερον ὁ παπᾶ-Ἡσυχιος, «χρονιὰρα μέρα» τοιαύτην ὑψηλὴν καὶ πανσέβαστον ἡμέραν, ὑπερέχουσαν πασῶν τῶν ἡμερῶν, ὅπως τὸ Μέγα Σάββατον, πρέπει μεγάλως νὰ προσέχη τις, ὅπως μὴ ἐξέλθῃ κατάρκ ἀπὸ τὸ στόμα του. Πολλάκις δὲ ἡ τιμωρία φαίνεται δυσανάλογος πρὸς τὸ πταίσμα, καὶ φαίνεται ὡς νὰ ἐγενεῖ πρὸς τιμωρίαν ὄχι τόσοσ τοῦ πρώτου πταίστου, ὅσον ἐκείνου ὅστις ἐδαρυθῆμῃσε, καὶ ἐχολώθη, καὶ ἀφήκε πικρὰν κατάρκιν νὰ ἐκφύγῃ τὸ ἔρκος τῶν ὀδόντων του.

*
**

Περὶ τὰ μέσα τῆς Διακαινησίμου ἐβδομάδος ἦλθεν εἰς τὰ Καλύδια τὸ ἀγγελμα ὅτι ὁ Μιχάλης τοῦ Βεργῆ εἶχε πέσῃ ἀφρονδίως ἀρρωστος ἀπὸ τὸ δειλινὸν τοῦ Μεγάλου Σαββάτου, καὶ μετὰ συνεχῆ πυρετὸν ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας, ἐσηκώθη ἀπὸ τὴν κλίνην πελιδνός, σκελετώδης, δυσκίνητος, καὶ μετὰ κόπου ἀναπνέων. Ἐφαίνετο ὅτι εἶχε περάσει «ἀερικὸ» ἀπὸ πάνω του, καὶ τὸν ἐμάρανε.

Εὐλογεῖτε, καὶ μὴ καταράσθε, εἶπεν ὁ Χριστός.

Α. ΠΑΠΑΔΙΑΜΑΝΤΗΣ

ΣΤΙΧΟΙ

Μ' ἄλλες θυμῶν' ἡ θάλασσα καὶ μᾶλλον παιγνιδίζει,
Καὶ μοναχὰ σὸ πλάϊ σου μὴτ' ἕνα κῶμα σπᾶ,
Ξαρμάτωτη στήν ἀμμονδιά, ποῦ μόλις τὴν ἀγγίζει,
Μοιάζεις βαρκούλα, τὴ γυμνὴ καρδιά ποῦ σ' ἀγαπᾶ,

*

Ὅσο κιὰν θέλῃς χτύπα με, κακὲ, δὲ μὲ πονεῖς,
Ρίξε τα κι' ὅλα ἀπάνω μου τὰ βέλη σου, σ' ἀφίνω,
Κι' ἂν ἄλλοτε τὸ χᾶδι σου μὲ πλήγωνε κι' ἐκείνο,
Μὰ τώρα κλειῶ σὶα στήθη μου τὴν πέτρα τῆς ὑπομονῆς.

*

Πίσω ἀπομένουν τὰ βουνὰ καὶ παραπίσω οἱ κάμποι,
Κι' ὅσα ὥραϊα ὁ γνῶριμος ἐσκέπαζε οὐρανός,
Καὶ τὸ πλεούμενο ἀρμενᾶ, ὅλο ἀρμενᾶ, ὡς ποῦ ρᾶμπη
Ἐκεῖ π' ἀνοίγει ἀπέραντος ὁ τάφος—ὠκεανός.

Μ. ΜΑΛΑΚΑΣΗΣ

ΧΩΡΙΣ ΑΓΑΠΗ!

Στὸν ἀγαπητόν μου Κ. Χ. Πάγκαλον

Ἄκουμισμένοις ἐπάνω εἰς τὸ γραφεῖο του ἐκύταξε μὲ πόνο τῆς μητέρας του τὴν εἰκόνα ἡ ὁποία ἦτο κρεμασμένη στὸν τοῖχο.

— Καυμένη μάνα! ἐστέναζε Πόσο θὰ λυπᾶται ἡ ψυχὴ σου ἂν βλέπῃ τὰ μαρτύρια ποῦ ὑφίσταται τὸ παιδί σου!

Κ' ἐσηκώθη, ἔκλεισεν ἀπότομα τὸ βιβλίον ποῦ εἶχεν ἐμπροστά του καὶ διηυθύνθη εἰς τὸ παράθυρον ἀπὸ τὸ ὁποῖον ἠμποροῦσε κανεὶς νὰ θαυμάσῃ ἀνέντως Ἑλλην τὴν μαγίαν τῶν χρωμάτων ποῦ σκορπίζει ἕνα ὥρατο δειλινό.

Ἄλλ' αὐτός, μ' ὅλα τὰ εἰκοσιπέντε ἔτη του ποῦ εἶχεν βέβαια κάποιον δικαίωμα εἰς τοιοῦτου εἶδους ψυχικὰς ἀπολαύσεις, κάθε ἄλλο ἐσκέπτετο ἢ νὰ θαυμάσῃ τῆς φύσεως τὰ θέλγητρα διότι στηρίζας καὶ πάλιν τὴν κεφαλὴν ἐπὶ τοῦ ἀγκῶνος ἐβυθίσθη εἰς συλλογισμοὺς καὶ τὸ ἀπλανὲς βλέμμα του λές ὅτι ἦτέ-

νιζε κάποιον μακρυνό, τρισπόθητο, ἀλλ' ἀνέφικτο δι' αὐτὸν σημεῖο.

Καὶ αὐτὸ τὸ σημεῖον τὸ ὁποῖον νυχθημερὸν ὤνειροπολοῦσε καὶ ἔμως μ' ὅλας τὰς προσπάθειάς, μ' ὅλα του τὰ βάσανα δὲν ἠμποροῦσε ν' ἀποκτήσῃ ἦτο— ποῖος ἠμποροῦσε ποτὲ νὰ τὸ φαντασθῇ— ἡ ἀγάπη!

Ναί, ὁ καυμένος, δὲν ἠμπόρεσε ποτὲ ν' ἀγαπηθῇ!

Καὶ δι' αὐτὸ καὶ μόνον ἐθεωροῦσε τὸν ἑαυτὸν του ὡς τὸν δυστυχέστερον ἀνθρώπον τοῦ κόσμου, διότι καθ' ὅλα τὰ ἄλλα σπανίως τοῦ ἐδίδετο ἀφορμὴ νὰ παραπονεθῇ μὲ τὴν τύχην του. Ἐργατικός, τίμιος, εὐσυνείδητος, εἶχε δηλαδὴ ὅλα τὰ προσόντα ποῦ πολὺ γρηγορὰ ἠμποροῦν ν' ἀναδείξουν ἕνα νέον εἰς τὴν κοινωνίαν. Ἀπορφανισθεὶς ἀπὸ μητέρα εἰς νεαρὰν ἡλικίαν, ἔμεινε ὁ μόνος προστάτης ἐνὸς γέροντος πατρὸς ὁ ὁποῖος ἐπερνοῦσε τὰ τελευταῖά του χρόνια στὸ ἀγαπημένο του νησί καὶ μιᾶς ἀδελφῆς τὴν ὅποιαν ἀποκατέστησεν ἀρκετὰ καλά.

Ἄλλ' ἂν ἡ φύσις τὸν ἐπροίκισε μὲ τὸ πολύτιμο καὶ εὐεργετικὸ δῶρο, νὰ καθιστᾷ δηλαδὴ τοὺς ἄλλους εὐδαίμονας, τὸν ἴδιον ἔμως ἀδίκησε φοβερὰ, διότι τὴν μεγάλην καὶ γεμάτην ἀπὸ πραγματικὴν εὐγένειαν ψυχὴν του ἐνέκλεισε μέσα σ' ἕνα σῶμα ἀκανόνιστο, δύσμορφο, ραχιτικόν.

Με δύο λέξεις, ήτο καμπούρης.

Δι' αυτό του έλειπε η αγάπη, δι' αυτό του έλειπε τὸ πᾶν. Τοῦ εφάνετο πάρα πολὺ σκληρὸν νὰ ζῆ κανεὶς σ' αὐτὸν τὸν μάταιο κόσμο χωρὶς αγάπη, χωρὶς ἔρωτα ποὺ εἶναι μιὰ μεγάλη παρηγοριά, μιὰ γλυκειὰ ἀνακούφισις, μιὰ σταλιά δροσιάς σ' αὐτὴν τὴν τρικυμία τῆς βιοπάλης. Δυὸ ἀγαπημένα μάτια, εἶναι δύο φτερά μὲ τὰ ὁποῖα πετᾷ ἡ καρδιὰ καὶ συναντᾷ τὴν εὐτυχίαν. Μὰ ἀκριβῶς αὐτὴν τὴν εὐτυχίαν ἐγύρευε καὶ δὲν ἤμποροῦσε νὰ τὴν ἔρῃ. Τοῦ εφάνετο ὅτι εἶλοι τριγύρω του τὸν εἰρωνεύοντο καὶ τὸν ἐχλεύαζαν διότι δὲν κατώρθωσε ν' ἀγαπηθῆ ἀπὸ κανένα κορίτσι. Εἰς τὰ θέατρα, εἰς τὰ καζινα, εἰς δλας τέλος τὰς συγκεντρώσεις, ἐκύτταζε δεξιᾶ καὶ ἀριστερᾶ νὰ προσελκύσῃ ἐπάνω του κανένα τρυφερὸ βλέμμα, ἀλλ' ὡ τῆς πλάνης! Καμμία δὲν τὸν ἐβλεπε καὶ ἂν κατὰ λάθος τὰ μάτια καμμιάς ἐπιπτον ἐπάνω του, ἔστρεφαν ἀμέσως ἄλλοῦ καὶ εἰς τὸ πειδ γλυκὺ χαμόγελο ἀπαντοῦσε τὸ πλεόν σαρκαστικὸν μειδίαμα.

Πόσες φορές ὠρκίσθηκε νὰ μὴ ξαναζητήσῃ αὐτὸ τὸ αἶσθημα ποῦ τὸν ἐτυρανοῦσεν ἔτσι ἀλύπητα καὶ τὸν ἔκαμνε νὰ χύνῃ τόσα δάκρυα. Ἄλλ' ἄλλες τόσες φορές παρέβη τὸν ὅρκον του καὶ ἔπεσεν εἰς τὴν παγίδα.

Ἀπὸ αὐτοὺς τοὺς μελαγχολικοὺς ρεμβασμοὺς του τὸν ἀπέσπασεν ἑξαφανα ὁ κρότος μὲ τὸν ὁποῖον ἀνιῶσε τὸ παράθυρον τοῦ διπλανοῦ σπιτιοῦ.

— Μπα, εἶπε καθ' ἑαυτὸν, πότε πάλιν ἐνοικιάσθη αὐτὸ τὸ σπίτι;

Ἄλλὰ δὲν ἐπρόφθασε ν' ἀποτελειώσῃ καλὰ καλὰ τὸν συλλογισμὸν του διότι τὸ παράθυρον ἐστολίσθη μὲ ἕνα κεφαλάκι κοριτιοῦ ὄνειρώδους καλλονῆς.

Κατὶ μάτια ἀμυγδαλωτὰ, δλογάλανα, ποῦ τοὺς ἔδιδαν ἕνα ἰδιαιτέρου τύπου τὰ μεγάλα μαῦρα φρύδια, μιὰ μυτίτσα ὄλο χάρι, κατὶ χειλάκια σὰν κερσία καὶ κατὶ μάγουλα ποῦ ἐμπρός τοὺς τὸ ὁμορφότερο τριαντάφυλλο θὰ ἔχανε τὴ μυρωδιά του ἀπὸ τὴ ζήλειά του. Καὶ τριγύρω σ' αὐτὴ τὴ γοητευτικὴ εἰκονίτσα ἀπλώνοντο σὰν πλαίσιο τὰ πυκνὰ μεταξένια μαλλιά. Μόλις ὁ νέος ἀντίκρουσε τὸ ἀγγελικὸ αὐτὸ προσωπάκι, ἔστέναξε βραθεῖά κ' ἐκίνησεν ἀπελπιστικὰ τὴν κεφαλὴν.

— Κατηραμένη τύχη! εἶπε, πῶς σ' ἀρέσει νὰ παίζῃς μαζί μου! Δὲν ἠμπόρεσαν νὰ σ' ἐξιλειώσουν ἀκόμη τόσα καὶ τόσα μαρτύρια;

Πρὸς τί ἐὰν ἡ νεᾶνις ἦτο ὠραία;

Πρὸς τί ἐὰν ἡ ἀπόστασις ποῦ τοὺς ἐχώριζεν ἦτο τόσον μικρά; Τόσον τὸ χειρότερον δι' αὐτὸν. Ἡ συμφορά του θὰ ἠῤῥξανε, τὰ πικρὰ βέλη θὰ τὸν ἐπετύγχανον καλύτερα.

Ἄλλὰ!... διατί τρέμεις;

Ἦτο ὄνειρον, ἦτο ὄπτασις, αὐτὸ τὸ ὁποῖον εἶδε;

Ἐνα χαμόγελο ἐστόλισε τὰ κοραλλένια χεῖλη τῆς κόρης.

Καὶ τὸ χαμόγελο ἀπηρῥύθητο πρὸς αὐτὸν, ναί, πρὸς αὐτὸν.

Πόσον ἦτο γλυκὸ, ἀδρὸ, αἰθέριο!

Πρώτη φορά εἶχε δῆ τέτοιο χαμόγελο στὴ ζωὴ του! Δὲν θὰ τὸ ἀντήλλασε μὲ δλα τοῦ κόσμου τὰ καλὰ.

Γεμάτος ἀπὸ συγκίνηση, τρελλὸς ἀπὸ χαρὰ ἢ ὅποια ἔδωξε σὲ μιὰ στιγμὴ ὄλο τὸ σκοτάδι τῆς ψυχῆς του, ἔσπευσε ν' ἀνταποκριθῆ εἰς τὴν πρώτην αὐτὴν ἐρωτικὴν ἐκδήλωσιν.

Ἡ κόρη τοῦ ἐχαμογέλασε καὶ πάλιν.

Ἡ καρδιὰ του ἐκτυποῦσε μὲ ἀκατάσχετη ὄρμη. Τὸ βλέμμα του ἔγινε περιπαθέστερο, φλογερότερο.

— Θεέ μου, ἐψιθύρισεν, ἀγαπᾶμαι ἐπὶ τέλους!

Ἡ νεᾶνις δὲν ἔπικυσε νὰ τὸν βλέπῃ ἀτενῶς καὶ νὰ μειδιᾷ.

Τὸ θάρρος του ὄλο ἐν ἤῤῥξανε. Δὲν εἶχε πλέον κανένα λόγον ν' ἀμφιβάλλῃ.

Τὸν ἀγαποῦσε, ναί, τὸν ἀγαποῦσε καὶ μὲ πάθος μάλιστα!

Τὴν ἀγάπη τὴν ὁποῖαν ἐνόμιζε χαμένη γιὰ πάντα δι' αὐτὸν, νὰ, τὴν εἶλεπεν ἐμπροστί του, ζωντανή, γελαστή, πεντάμορφη.

Ἀπεφάτισε νὰ τῆς ὁμιλήσῃ.

Μὲ τρεμουλιαστὴ φωνὴ τὴν ἠρώτησεν.

— Ὁραία μου δεσποινίς, πῶς ὀνομάζεσθε;

Αὐτὴ τὸν ἐκύτταξε καλὰ καλὰ, ὤψωσε τὸν δάκτυλον πρὸς τὰ ἑπάνω καὶ εἶπεν.

— Οὐρανὸς, θάλασσα, ἀστέρες!

Καὶ ἔτρεξε μέσα εἰς τὸ δωμάτιον ἀφήσασα ἠχηρὸν καγχαστικὸν γέλωτα.

Ἦτο τρελλή!...

K. N. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗΣ

ΣΥΜΒΟΛΑΙ

Εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς παιδείας

(συνέχεια)

Τὸν ἡρεμον ὅμως τοῦτον βίον ἐπέπρωτο νὰ διακόψῃ ἔρις, ἡ; ἀποτέλεσμα ὑπῆρξεν ἡ ἀποχώρησις τοῦ Βενιαμίν. Εἰς τὴν ἐκρηξιν ταύτης ἀφορμὴν ἔδωκεν ἡ ἀριξίς τοῦ Θεοφίλου Καίρου, ὅστις ἀπὸ ἐτῶν διατριβῶν ἐν Εὐρώπῃ πρὸς τελειοποίησιν τῶν σπουδῶν του ἐπανῆλθεν ἐνταῦθα τῷ 1811. Προσληφθεὶς τότε οὗτος ἐν τῇ Εὐαγγελικῇ Σχολῇ δὲν ἠδυνήθη δυστυχῶς νὰ παραμείνῃ ἐπὶ μακρὸν καὶ ἀμέσως κατὰ τὸ σχολικὸν ἔτος 1811—12 ἐπανελθὼν ἐνταῦθα ἐκ Σμύρνης ἀνέλαβέ τινα τῶν ὑπὸ τοῦ Βενιαμίν διδασκωμένων πρότερον μαθημάτων, τοῦ τελευταίου τούτου περιορισθέντος εἰς τὴν φιλοσοφίαν⁽¹⁾ καὶ ἀστρονομίαν⁽²⁾. Ἡ λύσις αὕτη ἦτο ἀληθῶς ἐξαιρετος ἀλλὰ

(1) Ἴσως τότε ἀνέλαβε τὸ μάθημα τοῦτο αὐθις ὁ Βενιαμίν (Παράθελε Χρονικὸν Πατριαρχ. Ἀκαδημ. εὐθ. ἀνωτ.)

(2) Ἡ ἐλάττωσις τῶν ὠρῶν τῆς διδασκαλίας τοῦ Βενιαμίν ἦτο φαίνεται ἀναγκαία καὶ ἐνεκα τῆς ὀφθαλμίας ἐξ ἧς ἀπὸ ἐτῶν ἤδη ἔπαυσε. (Παράθελε καὶ Ξενοφ. τόμ. Β'. σελ. 79).

δὲν ἦτο δυνατόν δυστυχῶς νὰ κρατήσῃ ἐπὶ μακρὸν. «Μετὰ μικρὸν λέγει, μαθητῆς τις τῆς Σχολῆς, κατὰ τὸ παραχῶδες ἐκεῖνο ἔτος ἐγγράφεις, ἡ πληθὺς τῶν μαθητῶν ἐσχίσθη καὶ οἱ μὲν ὑπερεπήνουν τὸν Βενιαμίν οἱ δὲ τὸν Θεόφιλον».

Αἰσθανόμενος λοιπὸν ὁ Βενιαμίν ὅτι δὲν ἐδύνατο πλέον νὰ παραμείνῃ ἐνταῦθα ἀπεχώρησε περίλυπος ἐγκαταλείπων τὴν σχολὴν, ἣν διὰ τῆς ἐπιστημοσύνης αὐτοῦ εἰς τὴν αὐτὴν ἀνύψωσε ἀκμὴν, ὥστε καθ' ἑκατοντάδας νὰ συρρέουσιν ἀπανταχόθεν οἱ μαθηταί. Αἱ ἐγερθεῖσαι τότε ταρχαί⁽³⁾ ἐνεκα τῆς ἀπομακρύνσεως τοῦ Βενιαμίν, ἐπειδὴ μέγας, ὡς φαίνεται, ἀριθμὸς μαθητῶν ἦτο τεταγμένος ὑπὲρ αὐτοῦ, μικρὸν κατὰ μικρὸν κατεσιγάσθησαν, καὶ οἱ ἀκολουθήσαντες δ' αὐτῷ μαθηταὶ ἠναγκάσθησαν μετ' οὐ πολὺ νὰ ἐπανέλθωσιν ἰδόντες, ὅτι δὲν ἐπετεύχθη ἡ ἐν Μυτιλήνῃ ἀνίδρυσις Σχολῆς ὁμοίας τῇ ἐν Κυθωνίαις. Οὗτος ὑπῆρξε πράγματι ὁ πόθος τοῦ φιλογενούς ἀνδρός, ἅμα καταλιπόντος τὴν ἐνταῦθα προσφιλεῖ αὐτῷ Σχολῇ: διὰ πολλοὺς δ' ὅμως λόγους ὑπῆρξεν ἀδύνατον αὐτῷ νὰ πραγματώσῃ τοῦτον⁽⁴⁾, εἰ καὶ κατέβαλε πᾶσαν πρὸς τοῦτο προθυμίαν μεταπεμφόμενος μὲν ἐκ Σμύρνης Λόνδον τινὰ δόκιμον γραμματικὸν ἀρξάμενος δὲ καὶ τῆς διδασκαλίας ἐν τινὶ οἰκίᾳ.

Ἐν Κων/πόλει, ἐνθα ἐκλήθη μετὰ ταῦτα (Ἄργ. Ἐρμ. 1813 σελ. 115) ὑπὸ τῆς Μ. Ἐκκλησίας ὡς διδάσκαλος τῆς φιλοσοφίας ἐν τῇ Μ. τοῦ Γ. Σχολῇ, φαίνεται, ὅτι διέτριψεν, ἔχων ἰδίᾳ φιλίαν σχέσιν πρὸς τὸν τότε Ἰατρὸν τοῦ Σουλτάν Μαχμούτ Δεσύλλαν, μέχρι τοῦ 1817, ὅτε ὁ ἐν Βλαχίᾳ εὐκλεῶς τότε ἡγεμονεύων φιλόμουσος καὶ φιλογενῆς Ἰωάννης Γ. Καρατζᾶς διανοηθεὶς νὰ συστήσῃ ἐν Βουκουρεστίῳ Ἀκαδημίαν ὁμοίαν κατὰ πάντα ταῖς ἐν Εὐρώπῃ τότε λειτουργούσαις, ἔστρεψε τὰ ὄμματα πρὸς τὸν ἡμέτερον Βενιαμίν, εἰς οὗ τὴν ἐπιστημονικὴν μόρφωσιν καὶ τὴν πείραν ἀνέθηκε τὴν διεύθυνσιν αὐτῆς καλέσας ἅμα τοὺς ἀρίστους τῶν συγχρόνων λογίων τοῦ Γένους ἡμῶν Οἰκονόμον, Μουσταξόζην καὶ ἄλλους⁽⁵⁾. Τῇ 18ῃ Ἰανουαρίου τοῦ 1818 ἐγένετο ἡ ἐναρξίς τῶν μαθημάτων, καθ' ἣν ὁ Βενιαμίν ἐξεφώνησε θαυμάσιον ἐναρκτήριον λόγον περισωθέντα εὐτυχῶς μέχρι ἡμῶν. Δυστυχῶς ὅμως τὰ κατὰ τὴν ἀκαδημίαν δὲν ἐθῆσαν κατ' εὐχὴν, διὸ καὶ μετὰ ἐν μόλις ἔτος εὐρίσκαμεν τὸν Βενιαμίν ἐν Ἰασίῳ κοινωνοῦντα νέους μετὰ ἄλλων σχεδίων⁽⁶⁾.

Νέοι ὀρίζοντες διανοίγονται ἡδὴ εἰς τὴν μεγάλην τοῦ Βενιαμίν ψυχὴν, νέαι σκέψεις δεσπόζουσι πάντων

(3) Τοῦτο ἀριθμῶς φαίνεται μάλιστα ἐκ τῆς ὑπὸ ἡμερομηνίαν 27 Ἰουλ. 1812 ἐπιστολῆς αὐτοῦ, ἣν ἐκ Μυτιλή-ἀπεσφῆναι πρὸς τοὺς ἐνταῦθα φίλα φρονούντας αὐτῷ μαθητάς. Παράθελε Κώδικ. σελ. 70 ὅθεν παρέλαβεν αὐτὴν μετὰ μίαν ἑτέραν καὶ ὁ Γ. Αριστειδης.

(4) Κατὰ τινὰς (Λεσβιακ. σελ. 292) τὴν ἀνέγερσιν τῆς Σχολῆς ἐκώλυσεν αὐτὴ ἡ Κυθωνίσις, ἐν ᾗ κατὰ τὸν Σαμουὴλ τοῦτο ἐγένετο ἐνεκα διχοστασίας τῶν πολιτῶν.

(5) Δογ. Ἐρμῆς 1818 σελ. 45.

(6) Φιλῆμ. Δοκίμ. τόμ. Α. σελ. 400.

τῶν λοιπῶν λογισμῶν ἐν τῇ διανοίᾳ αὐτοῦ. Λαμβάνει μὲν, εἶναι ἀληθές, μέρος, ἐν Ἰασίῳ ἐπι διατελῶν, εἰς τὴν σύνταξιν ὀργανισμοῦ Σχολῆς τινος ἧτις ἐμελλε νὰ ἱδρυθῆ ἐν Πελοποννήσῳ⁽⁷⁾, προσφέρει προθυμότητα τὰς τε γνώσεις αὐτοῦ καὶ τὴν ἐμπειρίαν ὑπὲρ τῆς παιδείσεως, ἀναλαμβάνει κατὰ Ὀκτώβριον τοῦ 1820 τὴν διεύθυνσιν τῆς ἐν Σμύρῃ Εὐαγγ. Σχολῆς⁽⁸⁾ ἀλλὰ πᾶσαι αὗται αἱ πράξεις εἶναι δευτερευούσης πλέον δι' αὐτὸν σημασίας. Διὰ τοῦτο τὰ πάντα καταλιπὼν σπεύδει ἀμέσως μετ' ὀλίγον μετὰ θέρμης νεανικῆς ἐκεῖ, ὅπου ἀνωτέρα φωνὴ ἐπιτακτικῶς καλεῖ αὐτόν⁽⁹⁾ ἀτρίο καὶ πολυθαρπῆς μένος ἔχων ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ, διίπταται ἀπὸ νήσου εἰς νήσον, κἀπερ ἐν γήραος οὐρῷ εὐρισκόμενος, διαχέων πανταχοῦ διὰ τῶν σοφῶν αὐτοῦ ὑποθηκῶν πνευματικῆς ζωῆς, πνεῦμα ἰσχύος, πνεῦμα ἐνότητος καὶ ὁμονοίας. Ἐν μέσῳ τῆς ἐξύτητος, τῶν πολιτικῶν παθῶν, ἐν μέσῳ τῶν ἐμφυλίων διαπληκτισμῶν καὶ ἐρίδων, ἐν μέσῳ τοῦ νηπιώδους καὶ τεταραγμένου βίου τοῦ Ἐθνους, ἀτάραχος ἀείποτε συμβουλεύει, ἐπιτιμᾷ, παροτρύνει τοὺς ἀποκνοῦντας καὶ μαλακοὺς, συνέχει τοὺς ὀξεῖς καὶ ὀρμητικοὺς, ὀδηγεῖ τοὺς πάντας, ὡς λύχνος φωταυγῆς εἰς τὴν εὐθείαν τρίβον. Κρατῶν ὑψηλὰ ἐν τῇ γερωνικῇ χειρὶ αὐτοῦ τὴν δάξια τῆς ἐπιστήμης χορηγεῖ ἀσμένως τὰς γνώσεις αὐτοῦ ἐπ' ἀναθῆ τῆς πασχούσης πατρίδος⁽¹⁰⁾. Ἀπὸ τῶν μακρῶν δ' αὐτοῦ τούτων ὑπὲρ τοῦ Ἐθνους ἀγῶνων μόνον ὁ θάνατος ἐδυνήθη νὰ ἀποχωρήσῃ ἀρπάσας αὐτὸν ἐν Ναυπλίῳ κατ' Αὐγουστον τοῦ 1824⁽¹¹⁾.

Τοιοῦτος ὁ βίος τοῦ μεγάλου τῆς πατρίδος τέκνου, οὗ ἡ φιλογένεια, ἡ αὐτοθυσία καὶ ἡ ἀρετὴ προβαίνει ἡμῖν ἄξιον μνημόσεως ὑπόδειγμα. Ὑπὲρ τῆς νέας γενεᾶς, ἧτις ἀείποτε ἀποτελεῖ τὴν ἐθνικὴν τοῦ μέλλοντος κιβωτὸν, οὐδέποτε οὐδ' ἐπὶ στιγμὴν ἐπαύσατο ὁ αἰδιδίμος ἀνὴρ ἀγωνιζόμενος· μὴ περιοριζόμενος εἰς τὰ ἀπὸ τῆς ἐξῆρας πτερόεντα ἔπεα, ἐπεθύμει συστηματικῶς ἐκτυθέντα τὰ διδασκόμενα, ἀπερ ἔλωσ ἐλείπον τότε. Ἦδη τῷ 1818 ἐξέδωκεν ἐν Βιέννῃ τὸν Α'. τόμον⁽¹²⁾ τῆς Ἀριθμητικῆς αὐτοῦ, μετὰ δύο δὲ μόλις ἔτη τὴν Γεωμετρίαν ἐν δυοῖς τόμοις καὶ τὴν μεταφυσικὴν⁽¹³⁾, αἱ πολιτικαὶ δὲ περιστάσεις δὲν ἐπέτρεψαν αὐτῷ νὰ προσῆ εἰς τὴν δημοσίευσιν καὶ τῶν λοιπῶν συγγραμῶν αὐτοῦ, οἵα ἦσαν ἡ Ἄλγε-

(7) Φιλῆμ. Δοκίμ. Φιλικ. Ἐταιρ. σελ. 243.

(8) Παράθελε Ἱστορ. Εὐαγγ. Σχολῆς σελ. 85.

(9) Ἐσφαλμένως συγχεῖται αὐτὸν ὁ Φιλῆμων ἐν τῷ Δοκίμῳ αὐτοῦ σελ. 358 καὶ ἐξί. πρὸς τὸν Καίτην, γράφων ὅτι ἐστάλη ὑπὸ τῶν Κυθωνιατῶν κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς καταστροφῆς τῆς πόλεως πρὸς τὸν Τομπάζην ὡς πρέσβυς.

(10) Ἐπιθ. Μάμουκα τὰ κατὰ τὴν Ἀναγ. τῆς Ἐλλ. τόμ. Α' σελ. 124, Β'. σελ. 54, 65, 81, 104, Γ'. 72.

(11) Φαίνεται πιθανότερα ἡ γνώμη αὕτη, εἰ καὶ τινες θέτουσι τὸν θάνατον αὐτοῦ τῷ 1825.

(12) Ὁ Β'. δὲν ἐξεδόθη ἀγνωστον δ' ἡμῖν τυγχάνει, ἂν σώζεται πού χειρόγραφον τούτου.

(13) Ἐπιθ. Νεσελλ. Φιλολογ. Βιβλιοθ. Μέρ. β'. σελ. 196 καὶ 212. Τῆς Μεταφυσικῆς ἀντίτιπον ἀπόκειται ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ τοῦ ἡμετέρου Γυμνασίου.

ερα, η Φυσική και η Ήθική, ης μόνης απόκειται εν τη ημετέρα βιβλιοθήκη καλόν χειρόγραφον.

Τα συγγράματα αὐτοῦ ταῦτα ἀναγινώσκων τις, πείθεται ἀμέσως, ὅτι τὸν κάλαμον χειρίζεται πνεῦμα φρονιζόν μόνον περὶ τῆς ὕλης, εὐδαμῶς δὲ σχεδὸν περὶ τοῦ εἶδους· ἡ παράφορος τῆς ἀληθείας ἀγάπη δὲν ἐπιτρέπει αὐτῷ νὰ καταδαπανᾶται εἰς τὴν γλωσσικὴν μορφήν· οὕτω καθίσταται ἀριστοτέχνης τῆς σκέψεως, ὡς ὁ Ἀριστοτέλης καὶ οὐχὶ τοῦ λόγου, ὡς ὁ Πλάτων· ἡ ἐν πολλοῖς ἀτεχνος καὶ ἀκανόνιστος αὐτοῦ γλῶσσα δὲν ταρασσει τὸν ἀναγνώστην, ὃν γοητεύει ἀφ' ἐτέρου ἢ ἀερότης καὶ ἡ ἀκρίβεια τῶν νοημάτων καὶ ἡ αὐστηρῶς λογικὴ ἀνέλιξις αὐτῶν ὡς τὸν λάμποντα ἥλιον δὲν δύναται νὰ ἀμαυρώσῃ τὸ πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν τοῦ θεατοῦ ἀναιρούμενον ἐν τῷ κενῷ νεφύδιον, οὕτω τὴν αἰγλήσαν συνεκτικότητά των συλλογισμῶν αὐτοῦ, εὐδαμῶς παραδίδεται τὸ κατά τι ἀφελὲς γλωσσικὸν περιβλημα, δι' οὗ ἀμφιέννυσιν αὐτοὺς ὁ συγγραφεὺς.

Ἐκ τῶν εἰδήσεων τούτων, τὰς ὁποίας ἐν ἀτέχνῳ σκιαγραφία, ἀνέγνωμεν ὅτι δύνανται τις ἴσως νὰ χαράξῃ τὰς κυρίας τοῦλάχιστον γραμμὰς τῆς εἰκόνος αὐτοῦ, πένης καὶ ἀσπμὸς γεννηθεὶς οὐδέποτε ἐξήλωσε πλοῦτον καὶ ἐπισημότητος· ἀνεπίληπτος ὢν τὸν βίον καὶ εὐσυνειδητός, μετὰ παρρησίας ἀδαμάστου ἐμάστιζε τὴν κακίαν ὑπὸ πάσας αὐτῆς τὰς μορφὰς· ἡ σιωμύλος ἀλλὰ δηκτικὴ⁽¹⁴⁾ γλῶσσα αὐτοῦ δὲν ἐπαύετο ἐν ταῖς κρίσεσι μάλιστα περιστάσει ὑποδεικνύουσα τὸ πρακτέον· ἡ αὐγάζουσα λαμπρῶν τοῦ πνεύματος αὐτοῦ ἐχειραγωγεί πανταχοῦ καὶ πάντοτε τὸ ἐν σκοτίᾳ τότε καθήμενον Γένος ἡμῶν· πᾶς λόγος, ἰπᾶσα σκέψις αὐτοῦ ἐσκόπει τὴν βελτίωσιν καὶ ἀναμόρφωσιν τοῦ Ἔθνους· καὶ αὐτὴν δὲ τὴν τελευταίαν αὐτοῦ πνοὴν ἀφήκεν, ἵνα ἐμφυσήσῃ ζωὴν εἰς τὸ ἀειδὲς τότε καὶ ἀμορφον πτώμα τῆς πατρίδος αὐτοῦ.

Δ'.

ΘΕΟΦΙΛΟΣ ΚΑΪΡΗΣ

Οὐδενὸς τῶν νεωτέρων τοῦ Γένους ἡμῶν λογίων ὁ βίος ὑπῆρξε τοσοῦτον παράδοξος, ὅσον ὁ τοῦ Θεοφίλου Καΐρου· ἐπὶ τρεῖς περίπου δεκάδας ἐτῶν τεταγμένως ἐν τῇ πρώτῃ γραμμῇ τῶν εὐαρίθμων τότε λογάδων τοῦ ἔθνους εἴλκυσε πρὸς ἐξυτὸν τὸν ἀνυπόκριτον θαυμασμὸν σύμπαντος τοῦ Ἑλληνισμοῦ· ἐνθεν μὲν διὰ τῆς ἀδράς καὶ καινοτόμου διδασκαλίας αὐτοῦ ἀνύφωσε εἰς τοιοῦτο περιωπῆς σημεῖον τὴν ἐν τῇ πόλει ἡμῶν λειτουργοῦσαν τότε Σχολήν, ὥστε ἀναμφιβόλως ὑπὸ πάντων ἐνομιζέτο αὐτὴ ὡς τὸ πρῶτον μεταξύ

(14) Ἀνάγνωθι σχετικὰ ἀνέκδοτα τοῦ ἀνδρὸς παρὰ Φιλέμονι ἐν Δοκιμίῳ Δ' σελ. 351 καὶ 524 ε'.

πάντων τῶν λοιπῶν παιδευτικῶν ἴδρυμα τῶν χρόνων ἐκεῖνων· ἐνθεν δὲ διὰ τῆς σθεναρᾶς καὶ θερμουργοῦ δράσεως αὐτοῦ κατόπιν ἐν μέσῳ μυρίων κωλυμάτων καὶ προσβόλων κατώρθωσε οὐ μόνον μεγάλη ἐθνωφελῆ ἔργα νὰ στηρίξῃ ἀλλὰ καὶ ἡ φωνὴ αὐτοῦ νὰ ἀκούηται παρὰ πάντων ὡς φωνὴ Νέστορος, γινώσκοντος ἐν πάσῃ κρίσει περιστάσει τί τὸ πρακτέον. Αἰφνης νέφος καλύπτει τὸν αἰθριον ὀρίζοντα τοῦ βίου αὐτοῦ· τὰ ἐγκώμια καὶ αἱ εὐφημίας μεταβάλλονται εἰς ἀράς καὶ ἀναθέματα, ὁ θαυμασμὸς σβέννυται, καὶ τὴν προτέραν πρὸς αὐτὸν ἐκτίμησιν ἀνικαθίστησι παρὰ τισι μὲν παγερὰ ἀδιαφορία παρὰ δὲ τοῖς πολλοῖς μομφαὶ παντοδαπαὶ καὶ βαθῆς ἀποτροπιασμὸς.

Τὸ αἶνγμα τοῦτο, τὸ ὅποσον προσβάλλει ἡμῖν ὁ βίος τοῦ ἐξέχου τούτου ἀνδρὸς, εἶναι ἀξίον πολλῆς μελέτης· δυστυχῶς ἐκ τῶν δεδομένων ἡμῖν δὲν εἶναι δυνατόν νὰ λύσωμεν αὐτό. Τὰς ἐν σχέσει πρὸς τὸ ζήτημα τοῦτο ἐλπιδὰς ἡμῶν ἐστηρίζαμεν εἰς τὰς εἰδήσεις καὶ μαρτυρίας, αἱ δὲ ἡμεῖς μετὰ ἐκ τοῦ πρὸ διειτίας ἀνευρεθέντος ἐν Ἀνδρῷ ἀρχαίου τοῦ Καΐρου· τὴν σπουδαίαν τεύτην ἀνακάλυψιν ὀφειλομένην εἰς τὸν ἐν Ἀθήναις καθηγητὴν τῆς φιλοσοφίας ἐν τῷ Ἔθν. Πανεπιστημίῳ κ. Μ. Εὐαγγελίδην μετὰ χαρᾶς ἐξηγγέλαμεν, ὡς ἐνθυμηθεὶς βεβαίως, κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος ἀπὸ τοῦ βήματος τοῦδε, ἐλπίζοντες ὅτι θὰ ἡδυνάμεθα ἐν τῷ μεταξύ νὰ λάβωμεν γνῶσιν τοῦ πλοῦτος ὕλικου, ὅπερ τὸ ἐν λέγει ἀρχαίον περικλείει. Δυστυχῶς δ' ὅμως μέχρι τοῦδε δύο μόνον ἐξ αὐτοῦ ἐπιστολαὶ⁽¹⁵⁾ ἐδημοσιεύθησαν διὸ καὶ πρὸς στιγμὴν ἐσκέφθημεν νὰ ἀναβάλλωμεν τὸν περὶ Καΐρου λόγον εἰς εὐθετώτερον χρόνον, καὶ θὰ ἐπράττομεν ἀληθῶς τοῦτο, ἀν μὴ ἐνομιζόμεν ὅτι θὰ διεπράττομεν ἀσέβειαν πρὸς τὴν ἱερὰν μνήμην τοῦ ἀνδρὸς ἀποχωρίζοντες αὐτὸν τῶν δύο μεγάλων συνεργατῶν αὐτοῦ, περὶ ὧν κατὰ τὸ παρελθὸν καὶ προπαρελθὸν ἔτος ἐποιήσαμεθα λόγον τοῦ Γρηγορίου, λέγω, Σαράφη, καὶ τοῦ Βενιαμίν.

(Ἔπεται συνέχεια)

Α. ΜΟΞΧΙΔΗΣ

(15) Ἐκτοτε ἐδημοσιεύθη ἱκανῶς μέγας ἀριθμὸς ἐπιστολῶν, ἐξ ὧν ὅμως πασῶν ἀναφερομένων εἰς τὴν περίοδον τῆς ἐν Κυθωνίῳ παιδευτικῆς δράσεως τοῦ Καΐρου· οὐδὲν σχετικὸν διδασκόμεθα.

ΑΝΤΩΝ. ΤΣΕΧΩΦ

ΤΟ ΣΤΟΙΧΗΜΑ

(μετάφρ. Κ. Χ. Π.)

I

Ἦτο μία νύκτα σκοτεινὴ τοῦ φθινοπώρου. Ὁ γέρον τραπεζίτης ἐπεριπατοῦσε ἐπάνω κάτω στὸ γραφεῖό του ἀναπολῶν τὴν ἀνάμνησι τῆς συναναστροφῆς ποῦ εἶχε δώσει πρὸ δέκα πέντε ἐτῶν.

Χάρις εἰς τὸ ἐκλεκτὸν τῶν πεπαιδευμένων ὁ ὅποισι παρεύρισκοντο σ' αὐτὴν τὴν συναναστροφή, αἱ συζητήσεις ὑπῆρξαν ἰδιαίτερος ἐνδιαφέρουσαι. Ἐγίνε λόγος μετὰ ἀλλων καὶ γιὰ τὴν θανατικὴν ποινὴν. Οἱ περισσότεροι ἀπὸ τοὺς προσκεκλημένους—μεταξὺ τῶν ὁποίων ὑπῆρχαν καὶ λόγιοι καὶ δημοσιογράφοι—ἐκηρύχθησαν ἐναντίοι. Εὕρισκαν, ὅτι τὸ εἶδος αὐτὸ τῆς ποινῆς εἶχε γηράση, ὅτι ἦτο ἀνάξιο Χριστιανικῶν κρατῶν, ἀνῆθικο καὶ ὅτι ἔπρεπε νὰ ἀντικατασταθῇ πανταχοῦ μὲ τὰ ἰσόδια δεσμὰ.

— Δὲν συμφωνῶ μαζὶ σας, εἶπεν ὁ τραπεζίτης. Δὲν ἐδοκίμασα βέβαια οὔτε τὴν μίαν οὔτε τὴν ἄλλην ποινήν. Ἄλλ' ἀν ἐπιτρέπεται νὰ κρίνῃ κανεὶς a priori, νομίζω ὅτι ἡ θανατικὴ ποινὴ εἶνε ἡθικωτέρη ἀπὸ τὴν ἰσόδιον φυλάκισιν· ἡ θανατικὴ ἐκτέλεσις φωνεῖ διὰ μᾶς, τὰ ἰσόδια δεσμὰ ὀλίγον κατ' ὀλίγον. Ποῖος δῆμιος λοιπὸν εἶνε πλέον φιλόανθρωπος, ἐκεῖνος, ποῦ σὲ στερεῖ ἀπὸ τὴν ὑπαρξί σου σὲ ὀλίγα δευτερόλεπτα ἢ ἐκεῖνος, ποῦ σοῦ ἀφαιρεῖ ἀργὰ ἀργὰ ἐπὶ ὀλόκληρη σειρὰ ἐτῶν τὴ ζωὴ;

— Καὶ οἱ δύο εἶνε ἐξ Ἰσοῦ ἀνῆθικοι, παρετήρησε κάποιος ἀπὸ τοὺς προσκεκλημένους, διότι ὁ σκοπὸς τῶν εἶνε ὁ ἴδιος· ἡ στέρησις τῆς ζωῆς. Τὸ Κράτος δὲν εἶνε Θεός. Δὲν ἔχει τὸ δικαίωμα ν' ἀφαιρῇ ὅ,τι δὲν δύναται ν' ἀποδώσῃ.

Ἐζήτησαν τὴν γνώμην ἐνὸς νομομαθοῦς, νέου περίπου εἴκοσι πέντε ἐτῶν. Ἀπήνησε:

— Ἡ θανατικὴ ποινὴ καὶ τὰ ἰσόδια δεσμὰ εἶνε ἐξ Ἰσοῦ ἀνῆθικοι· ἀλλὰ ἀν μοῦ ἐπρότειναν νὰ ἐκλέξω μετὰ τῶν δύο τούτων ποινῶν, θὰ ἐξέλεγα τὴν δευτέραν. Προτιμώτερον εἶνε νὰ ζῆ κανεὶς κατ' ὅποιονδήποτε τρόπον, παρὰ νὰ μὴ ζῆ.

Ἡ συζήτησις ἐζωήρευσε. Ὁ τραπεζίτης κατ' ἐκεῖνον τὸν καιρὸν βίαιος καὶ εὐεξαπτος παρεσύρθη ἐξαφνα, ἐκτύπησε μὲ τὴν πυγμὴν του ἐπάνω σ' ἕνα ἐπιπλο καὶ ἀποτενύμενος πρὸς τὸν νομικὸν εἶπε:

— Δὲν εἶνε ἀλήθεια. Στοιχηματίζω δύο ἑκατομμύρια ὅτι δὲν θὰ ἦσθε ἱκανὸς νὰ ἐμένετε στὴ φυλακὴ οὔτε πέντε ἔτη.

— Ἄν ὀμιλήτε σοβαρῶς, ἀπήνησεν ὁ νέος, στοιχηματίζω ὅτι θὰ μπορούσα νὰ μείνω ὄχι μόνον πέντε, ἀλλὰ δέκα πέντε ἔτη.

— Δέκα πέντε; Συμφωνότατος! ἀνεφώνησεν ὁ τραπεζίτης. Κύριοι, στοιχηματίζω δύο ἑκατομμύρια.

— Δὲν ἔχω καμμίαν ἀντίρρησην. Βάζετε δύο ἑκατομμύρια καὶ ἐγὼ βάζω τὴν ἐλευθερίαν μου.

Τὸ ἀκατανόητον αὐτὸ καὶ ἄγριο στοιχίημα ἐξετελέσθη. Ὁ τραπεζίτης, ἑλαφρὸς καὶ διεφθαρμένος ἦτον ἔλος χαρὰ τότε, οὔτε τὸ ποσὸν τῶν ἑκατομμυρίων του δὲν ἐγνώριζε.

Κατὰ τὸ δεῖπνον, ἐπέραζε τὸν νομικὸν:

— Ὑποχώρησε στὴν λογικὴν νέε, ἔλεγε, τώρα ποῦ εἶνε ἀκόμη καιρὸς. Γιὰ μὲνα τὰ δύο ἑκατομμύρια αὐτὰ εἶνε τιποτένιο πράγμα, ἐν ᾧ σὺ, ὀψοφρονιδυνοῦεις νὰ χάσῃς τρία ἢ τέσσαρα ἀπὸ τὰ καλύτερα ἔτη τῆς ζωῆς σου. Καὶ λέγω τρία ἢ τέσσαρα διότι δὲν θὰ ὑποφέρῃς τὴν στέρησι τῆς ἐλευθερίας περισσότερον. Μὴ λημονῆς πρὸς τούτοις δυστυχισμένε, ὅτι ἡ ἐξ ἰδίας προαιρέσεως φυλάκισις εἶνε πλέον ἀνυπόφορος ἀπὸ τὴν ἀναγκαστικὴν. Ἡ ἰδέα ὅτι εἰς κάθε στιγμὴν ἐξαρτᾶται ἀπὸ σὲ νὰ ἐλευθερωθῇς θὰ δηλητηριάσῃ ὄλην τὴν ὑπαρξί σου, ὡς δεσμώτου. Σὲ λυποῦμαι.

... Ὁ τραπεζίτης περιπατεῖ ἐπάνω κάτω εἰς τὸ δωμάτιο καὶ ἀναπολῶν ὄλα αὐτὰ τὰ γεγονότα, ἐρωτᾷ ἑαυτὸν:

— Τί ἐχρησίμωσεν αὐτὸ τὸ στοιχίημα; Τί ὠφέλεια ὑπάρχει νὰ ἐχῇ χάση ὁ νέος αὐτὸς δέκα πέντε ἔτη τῆς ζωῆς του καὶ ἐγὼ νὰ πετάξω δύο ἑκατομμύρια; Μήπως αὐτὸ μπορεῖ νὰ ἀποδείξῃ στοὺς ἀνθρώπους ὅτι ἡ θανατικὴ ποινὴ εἶνε χειροτέρας ἢ καλύτερα ἀπὸ τὴν ἰσόδιον φυλάκισιν; Ὅχι, χίλιες φορές ὄχι.

Ἐκ μέρους μου τὸ στοιχίημα αὐτὸ ἦτο βλακώδης πράξις χωρὶς κανὲν νόημα, ἐπιθυμία τῆς στιγμῆς ἐνὸς ἀνθρώπου, ποῦ ἔχει βραβεθῇ ὄλα καὶ ἐκ μέρους του, αὐτοῦ τοῦ νέου, ἀπλὴ δῖψα χρήματος.

Ὁ τραπεζίτης ἔπειτα ἀνεκάλεσε στὴ μνήμη του, ὅτι συνέβη μετὰ τὴ βραδυὰ ἐκεῖνη:

Ἀπεφάσιον ὅτι ὁ νομικὸς θὰ ἐκλείετο ὑπὸ αὐστηρὰν ἐπιτήρησιν στὸ σπητάκι, ποῦ ἔκειτο μέσα στὸν κήπο τοῦ τραπεζίτου. Ἐπὶ δέκα πέντε ἔτη, δὲν θὰ εἶχε τὸ δικαίωμα νὰ περάσῃ τὸ κατώφλι τῆς φυλακῆς του, νὰ βλέπῃ ἀνθρώπους, νὰ ἀκούῃ ἀνθρωπίνην φωνή, νὰ λαμβάνῃ γράμματα καὶ ἐφημερίδες. Θὰ τοῦ ἐπέτρεπαν νὰ ἔχῃ ἕνα ὄργανο μουσικόν, νὰ γράφῃ γράμματα, νὰ διαβάζῃ βιβλία, νὰ πίνῃ κρασί καὶ νὰ καπνίζῃ. Μὲ τὸν ἐξωτερικὸν κόσμον θὰ μπορούσε νὰ συγκοινωνῇ—σιωπηλῶς—μόνον μ' ἕνα παραθυράκι ἐπίτηδες κατασκευασμένον γι' αὐτὸ τὸ σκοπὸ. Ἄπ' αὐτὸ τὸ παράθυρο θὰ ἐλάμβανε ὅ,τι τοῦ ἐχρειάζετο καὶ ὅ,τι ἐζητοῦσε βιβλία, μουσικὴ, κρασί, εἰς ὁποιαδήποτε ποσότητα. Τὸ συμβόλαιον ὥριζε μὲ τὰς ἐλαχίστας λεπτομερείας τὴν φυλάκισιν τοῦ νομομαθοῦς, ὁ ὅποισ ὤφειλε νὰ κρατῆται εἰς ἐντελὴ ἀπομόνωσιν καὶ νὰ μείνῃ φυλακισμένος ἐπὶ 15 ἔτη, ἀκριβῶς, ἀπὸ τὸ μεσημέρι τῆς 14 Νοεμβρίου 1870 μέχρι τοῦ μεσημερίου τῆς 14 Νοεμβρίου 1885. Ἡ παραμικρότερα ἀπόπειρα τοῦ δεσμώτου νὰ παραβῇ τοὺς ὅρους ἔστω καὶ δύο λεπτὰ πρὸ τῆς ὠρισμένης προθεσμίας, θὰ

ἀπήλασε τὴν τραπεζίτην ἀπὸ τὴν ὑποχρέωσιν νὰ πληρώσῃ τὰ δύο ἑκατομμύρια.

Τὸ πρῶτο ἔτος τῆς φυλακῆς του, ὁ νέος ὑπέφερεν ἀπὸ τὴν ἀπομόνωσιν καὶ τὴν στενοχωρία, καθὼς μπορεῖ κανεὶς νὰ ἐξαγάγῃ ἀπὸ τὰς βραχείας σημειώσεις του. Συμφωνοῖαι κλειδοκυμβάλου ἀντηχοῦσαν νύκτα καὶ μέρα στὸ σπητάκι.

Ὁ φυλακισμένος δὲν εἶχε δεχθῆ ἑὺτε κρασί ἑὺτε καπνὸν.

«Τὸ κρασί, ἔγραφε, κεντᾷ τὰς ἐπιθυμίας, αἱ ὁποῖαι εἶνε οἱ πρῶτοι ἐχθροὶ κάθε δεσμώτου. Τίποτε ἐνοχλητικώτερον δὲν ὑπάρχει παρὰ νὰ πίνῃ κανεὶς καλὸ κρασί καὶ νὰ μὴ βλέπῃ κανένα».

Ὁ καπνὸς θὰ ἐμέλυνε τὸν ἀέρα τοῦ δωματίου.

Κατὰ τὸ ἔτος αὐτὸ τοῦ ἔστειλαν κυρίως βιβλία μὲ ἐλαφρὰν ὑπόθεσιν, μυθιστορήματα μὲ πολὺπλοκὰς περιπέτειες, ἔρωτικὰς ἱστορίας, φανταστικὰς διηγήσεις καὶ κωμωδίας.

Τὸ δεύτερον ἔτος ἡ μουσικὴ ἔπαυσε στὸ σπητάκι καὶ ὁ νομομαθὴς δὲν ζητοῦσε πλέον παρὰ μόνον κλασικὰ βιβλία.

Τὸ πέμπτον ἔτος πάλιν ἠκούετο μουσικὴ καὶ ὁ δεσμώτης ἐζήτησε κρασί. Οἱ φύλακες ποῦ τὸν ἐπέβλεπαν ἀπὸ τὰ παράθυρα ἔλεγον ὅτι εἶλο αὐτὸ τὸ ἔτος δὲν ἔκαμε ἄλλο παρὰ νὰ τρώγῃ, νὰ πίνῃ, νὰ μένῃ ἐξαπλωμένος εἰς τὸ κρεβάτι του, νὰ χασμάται, νὰ μολογῇ μὲ ὕφος θυμωμένο. Δὲν ἐδιάβαζε πλέον. Κάποτε, τὴν νύκτα ἔγραφεν ἐπὶ πολλὴν ὥρα καὶ, τὴν αὐγὴν, ἐσχίζε σὲ ἐλάχιστα κομματάκια ὅτι εἶχε γράψῃ. Πολλὰς φορές τὸν ἀκούσαν νὰ κλαίῃ.

Τὸ δεύτερον ἡμῖσι τοῦ ἔκτου ἔτους, ὁ φυλακισμένος ἀρχίσει σοβαρῶς νὰ μελετᾷ τὰς ξένας γλώσσας, φιλοσοφίαν καὶ ἱστορίαν. Ἐμελέτησε μὲ τὴν ἀπληστίαν τὰς ἐπιστήμας αὐτάς, ὥστε ὁ τραπεζίτης μόλις ἐπρόφθανε νὰ τοῦ στέλλῃ τὰ βιβλία ποῦ ἐζητοῦσε. Σὲ τέσσαρα χρόνια ἐζήτησε σχεδὸν ἑξακοσίους τόμους.

Κατὰ τὴν περίοδον αὐτὴν τῆς ἐπιδόσεως, ὁ τραπεζίτης ἔλαβεν ἀπὸ τὸν φυλακισμένον του τὸ ἐπόμενον γράμμα:

«Στὸν ἀγαπητόν μου δεσμοφύλακα.

Σοῦ γράφω αὐτὲς τὲς γραμμὰς εἰς ἑξ γλώσσας. Δόσε νὰ τὰς διαβάσῃς ἀνδρὲς εἰδικοί· καὶ ἂν δὲν εὐρίσκουν κανὲν λάθος, σὲ ἰκετεύω, πυροβόλησε μὲ τὸ περιστροφὸ σου μερικὰς φορές στὸ κῆπο διὰ νὰ ξεύρω ὅτι ἡ ἐργασία μου δὲν ἐπῆγε χαμένη. Τὰ μεγάλα πνεύματα ἔλυν τῶν αἰώνων καὶ ἔλυν τῶν τόπων ὁμιλοῦν διάφορες γλώσσας, ἀλλὰ μέσα των καίει τὸ ἴδιο πῦρ. Ἄν ἤξευρες τί ὑπεράνθρωπον εὐτυχίαν δοκιμάζει ἡ ψυχὴ μου τώρα ποῦ μπορῶ νὰ τοὺς ἐνοήσω!»

Ἡ ἐπιθυμία τοῦ δεσμώτου ἐξετελέσθη. Ὁ τραπεζίτης ἐπυροβόλησε δύο φορές μὲ τὸ περιστροφὸν του.

Μετὰ τὸ δέκατον ἔτος, ὁ νομομαθὴς ἐμεινεν ἀκίνητος στὸ τραπέζι του καὶ μόνον ἐδιάβαζε τὸ Εὐαγγέλιον.

Ὁ τραπεζίτης ἐξεπλάγη, πῶς ἄνθρωπος ποῦ σὲ τέσσαρα χρόνια ἐτελείωσε ἑξακοσίους ἑτηρῶς τόμους

ἦτο δυνατό νὰ χάσῃ ἐν ὀλίγκῳ ἔτος νὰ διαβάσῃ ἕνα μικρὸ εὐκολο βιβλίον. Τέλος, ἡ ἱστορία τῶν θρησκευμάτων καὶ τὰ θεολογικὰ συγγράμματα ἀντικατέστησαν τὸ Εὐαγγέλιον. Τὰ δύο τελευταῖα ἔτη ὁ δεσμώτης ἐδιάβαζε τρομερὰ χωρὶς καμμία ἐκλογὴ. Ἄλλοτε ἐμελετοῦσε φυσικὰς ἐπιστήμας, ἄλλοτε ἐζητοῦσε Βύρωνα ἢ Σαίξπηρο· κάποτε ὁ τραπεζίτης ἐλάμβανε καμμία σημείωσι, μὲ τὴν ὁποίαν τοῦ ἐζητοῦσε ἐγχειρίδιον χημείας ἢ ἱατρικὸ βιβλίον, μυθιστόρημα ἢ φιλοσοφικὸν ἢ θεολογικὸν σύγγραμμα.

Κρινόμενος συμφώνως πρὸς ἕσα ἐδιάβαζε ἕκανε τὴν ἐντύπωσιν ἀνθρώπου ὁ ὁποῖος πλέων ἐν μέσῳ ὠκεανοῦ μεταξὺ τῶν λειψάνων ἐνὸς πλοίου ἀρπάζεται μὲ τὴν ἐπιθυμίαν νὰ σώσῃ τὴν ζωὴν του, πρῶτε ἀπὸ τὸ ἕνα σὺντριμμα, πότε ἀπὸ τὸ ἄλλο.

II

Ὁ γέρον τραπεζίτης ἐνεθυμήθη εἰς αὐτὰ καὶ ἐσκέφθη:

— Αὔριο τὸ μεσημέρι θὰ εἶνε ἐλεύθερος. Σύμφωνα μὲ τὸ συμβόλαιόν μου, θὰ ὀφείλω νὰ τοῦ μετρήσω δύο ἑκατομμύρια. Ἄν τοῦ τὰ δώσω, εἶμαι κατεστραμμένος, ἐντελῶς.

Πρὸ δέκα πέντε ἐτῶν, δὲν ἐγνώριζεν ἑὺτε τὸ ποσὸν τῶν ἑκατομμυρίων του, καὶ τώρα δὲν τολμοῦσε νὰ σκεφθῆ ποῖον ἦτο μεγαλειότερον τὸ δοῦναι του, ἢ τὸ λαβεῖν. Ἐνα χρηματιστικὸν παιχίδι ῥυθινόνδουνο, ἐπιχειρήσεις ἐπισηφαλεῖς καὶ μίαν πυρετώδη ἐνεργητικότητος, ἢ ὁποῖα τὸν κατέτρωγε ἕως τὰ γηρατειά του, τὸν εἶχε φέρῃ ὀλίγον κατ' ὀλίγον εἰς τὴν καταστροφὴν. Ὁ ζῆλοπλοῦτος αὐτὸς, ὁ ὑπερήφανος, ὁ γεμάτος αὐτοπεποίθησιν, ὁ ἀτρόμητος εἶχε καταντήσῃ ἕνας μέτριος τραπεζίτης ὁ ὁποῖος φοβεῖται κάθε διακύμανσιν τῶν ἀξιών.

— Καταραμμένο στοίχημα!

Καὶ ἀπηλπισμένος, ἔπιασε τὸ κεφάλι του μὲ τὰ δύο του χέρια.

— Γιατί αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος δὲν πεθαίνει; Εἶνε σαράντα ἐτῶν. Θὰ μοῦ ἀφαιρήσῃ τὰ τελευταῖά μου πλοῦτη, θὰ νυμφευθῇ καὶ θὰ ἀρχίσῃ ν' ἀπολαμβάνῃ τὴν ζωὴν, νὰ παίξῃ εἰς τὸ Χρηματιστήριον· καὶ ἐγὼ σὺν ἕνα ζητιᾶνος, θὰ τὸν βλέπω μὲ ζήλεια, καὶ κάθε μέρα θ' ἀκούω τὴν ἰδίαν φράσιν ἀπὸ τὸ στόμα του: «Σοῦ ὀφείλω τὴν εὐτυχίαν μου· ἐπίτρεψέ μου νὰ σὲ βοηθήσω». Ὅχι, εἶνε πολὺ, μόνον ὁ θάνατος αὐτοῦ τοῦ ἀνθρώπου μπορεῖ νὰ μὲ σώσῃ ἀπὸ τὴν χρεωκοπία καὶ τὴν ἀτιμία.

Τὸ ὠρολόγι ἐκτύπησε τρεῖς. Ὁ τραπεζίτης ἠκροάσθη: στὸ σπῆτι ἐκοιμῶντο. Δὲν ἀκούσε παρὰ τὸν ψίθυρον τῶν παγωμένων δένδρων, ποῦ ὀστέναζαν μπρὸς τὰ παράθυρα. Ὅσον μποροῦσε σιγαλωτέρα ἐπῆρε ἀπὸ τὸ χρηματικιστικὸν τοῦ τὸ κλειδί τῆς θύρας, ποῦ δὲν εἶχε ἀνοικθῆ δέκα πέντε ἔτη, ἐφόρεσε τὸν μανδύα του καὶ ἐδῆκε ἀπὸ τὸ σπῆτι. Κρῦς καὶ σκοτάδι στὸν κῆπο. Μία λεπτὴ βροχὴ ἔπεφτε καὶ ὁ ἀνεμος διαπεραστικῶς, ὑγρὸς περνοῦσε ἀπὸ τὸν κῆπο ὠρυόμενος καὶ σείων βίαια τὰ δένδρα.

Ὁ τραπεζίτης προσπαθοῦσε νὰ ἰδῇ ἐμπρὸς του, ἀλλὰ δὲν διέκρινεν οὔτε τὸ ἔδαφος, οὔτε τὰ λευκὰ ἀγάλματα, οὔτε τὸ σπητάκι, οὔτε τὰ δένδρα. Ὅταν ἐπλησίασε εἰς τὸ μέρος, ὅπου ἐγείρετο τὸ σπητάκι, ἐκάλεσε δύο φορές τὸν φύλακα, χωρὶς νὰ λάβῃ ἀπάντησιν. Ὁρριμένως θὰ ἐκοιμᾶτο στὸ μαγειρεῖο ἢ στὸ κελλᾶρι γὰ ν' ἀποφύγῃ τὴν κακοκαιρία.

— Ἄν ἔχω ἀρκετὸ θάρρος γὰ νὰ ἐκτελέσω τὸ σκοπὸ μου, ἐσκέφθη ὁ γέρον, αἱ ὑποψίαι θὰ πέσουν πρὸ παντὸς ἐπάνω του.

Ὁ τραπεζίτης εὔρε τὴν κλίμακα καὶ τὴν θύρα καὶ εἰσῆλθε στὴν εἴσοδον, ἔπειτα ψαχουλεύτῃ ἐπέρασε σ' ἕνα μικρὸ διάδρομον καὶ ἀναψε ἕνα σπῆτρο. Δὲν ὑπῆρχε κανεὶς. Σὲ μίαν γωνίαν ἕνα κρεβάτι χωρὶς στρώμα καὶ ἕνα τηγάνι.

Ἐπάνω στὴ θύρα, ἢ ὁποῖα ἐκλείνει τὸ δωμάτιον τοῦ δεσμώτου, αἱ σφραγίδες ἦσαν ἀπαραβίαστοι. Ὅταν τὸ σπῆτρο ἔσβυσεν ὁ γέρον ἐκύτταξε τρέμων ἀπὸ τὸ μικρὸ παράθυρον.

Εἰς τὸ δωμάτιον, τὸ κερί ἔρριπεν ἀσθενὲς φῶς. Ὁ δεσμώτης ἐκάθητο ἐμπρὸς εἰς τὸ τραπέζι. Δὲν ἐφαίνετο παρὰ ἢ πλάτη του, ἢ κόμη του, ποῦ σκέπαζε τὸ κεφάλι του καὶ τὰ χέρια του. Ἐπάνω στὸ τραπέζι, στὰ δύο καθίσματα, στὸν τάπητα, βιβλία ἀνοικτά. Πέντε λεπτὰ πέρασαν δὲν ἐκινήθη καθόλου. Ἡ φυλάκισις δέκα πέντε ἐτῶν τοῦ εἶχε μάθῃ νὰ μένῃ ἀκίνητος.

Ὁ τραπεζίτης ἐκτύπησε τὸ παράθυρον μὲ τὸ δάκτυλό του, ἀλλὰ ὁ φυλακισμένος δὲν ἀπήντησε, ἔστω καὶ μὲ μίαν κίνησιν. Τότε ὁ τραπεζίτης ἐθράυσε μὲ προσοχὴ τὰς σφραγίδας καὶ ἔβαλε τὸ κλειδί στὴ κλειδαρότρυπα.

Τὸ κλειδί καὶ ἡ θύρα ἐτριξεν. Ὁ τραπεζίτης ἐπερῆμε ν' ἀκούσῃ κραυγὴν τρόμου καὶ βήματα, ἀλλὰ ἐπειδὴ ἡ σιωπὴ ἐξακολούθησε νὰ βασιλεύῃ στὸ δωμάτιον, ἀπεφάσισε νὰ εἰσέλθῃ.

Ἐμπρὸς τὸ τραπέζι ἐκάθητο ἕνας ἄνθρωπος, ποῦ δὲν ὠμοίαζε μὲ τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους: ἦταν ἕνας σκελετὸς καλυμμένος μὲ δέριμα, μὲ μίαν μακρὰν κυματοειδῆ γυναικίαν κόμην καὶ μεγάλην γενειάδα· τὸ πρόσωπον ἦτο κίτρινον, κάτωχρον, αἱ παρειὰι του κοίλαι ἢ πλάτη του μακρὰ, στενὴ καὶ σοῦ ἔκαμε κόπον νὰ κυττάξῃ τὸ χέρι, ποῦ ὑπεβάσταζε τὸ κεφάλι, τόσο ἦταν λεπτὸ καὶ ἀδύνατον. Μὲ τὰ φαρὰ του γένεια καὶ τὸ ρυτιδωμένον πρόσωπό του, κανεὶς δὲν θὰ πίστευε ὅτι αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος ἦτο σαράντα μόνον ἐτῶν.

Ἐκοιμᾶτο..... Μπρὸς τὸ σκυμμένον πρόσωπό του, ἕνα τεμάχιον χαρτιοῦ γραμμῆνον ὑπῆρχε.

— Πῶς κατήντησε! ἐσκέφθη ὁ τραπεζίτης. Κοιμᾶται καὶ χωρὶς ἄλλο θὰ ὀνειρεύεται τὰ ἑκατομμύρια. Δὲν ἔχω παρὰ νὰ πάρω αὐτὸν τὸν μισοπεθαμμένον, νὰ τὸν ρίξω ἐπάνω στὸ κρεβάτι καὶ νὰ τὸν πνίξω — καὶ δὲν θὰ εἶνε δύσκολον — μὲ τὸ προσκέφαλον. Ἡ πλέον λεπτομερὴς ἀνάκρισις δὲν θὰ ἀνακαλύψῃ ὅτι ἀπέθανε ἀπὸ βίαιον θάνατον.

Ἄλλ' ἄς διαβάσωμε πρῶτα τί γράφει.

Ὁ τραπεζίτης ἔλαβε τὸ χαρτί καὶ ἐδιάβαζε τὰ ἀκόλουθα:

«Αὔριο τὸ μεσημέρι θὰ εἶμαι ἐλεύθερος καὶ θὰ ἔχω

τὸ δικαίωμα νὰ ἐπικοινωνῶ μὲ τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους. Ἄλλὰ πρὶν νὰ ἐγκαταλείψω αὐτὸ τὸ δωμάτιον καὶ νὰ ἰδῶ τὸν ἥλιον, νομίζω καθήκον μου νὰ σᾶς πῶ μερικὰ λόγια. Εἰλικρινῶς καὶ μπρὸς τὸν Θεὸν, ὁ ὁποῖος μὲ βλέπει, σᾶς δηλώω ὅτι μισῶ τὴν ἐλευθερία καὶ τὴν ζωὴν καὶ τὴν υγείαν καὶ εἶλα, ἕσα στὰ βιβλία σᾶς ἀποκαλεῖτε τὰ ἀγαθὰ τοῦ κόσμου. Ἐπὶ δέκα πέντε ἔτη ἐμελέτησα μὲ προσοχὴ τὴν ζωὴν τῆς γῆς: ἡ ἀλήθεια εἶνε ὅτι δὲν εἶδα οὔτε τοὺς ἀνθρώπους οὔτε τὸν κόσμον, ἀλλὰ μὲσ' ἑσὶ βιβλία σᾶς ἦπια ἀρωματικὸν κρασί, ἔφαλλα τραγοῦδια, ἐκυνήγησα στὰ δάση τὴν ἔλαφο καὶ τὸν ἀγριόχοιρον, ἀγάπησα γυναῖκες.... Ἄυτες ὠραϊότητες σὺν ὄνειρον, δημιουργημένες ἀπὸ τὴν μαγείαν τῶν μεγάλων σᾶς ποιητῶν μ' ἐπεσκέφθησαν καὶ μοῦ ἐψιθύρισαν φανταστικὰς διηγήσεις, μὲ τῆς ὁποῖας τὸ μυαλό μου ἐμεθύετο.

Μέσ' ἑσὶ βιβλία σᾶς, ἀνέδηκα εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ Ἐλβρούς καὶ τοῦ Λευκοῦ Ὄρους: ἀπὸ ἐκεῖ εἶδα, τὴν χαρραυγὴν, τὸν ἥλιον ποῦ ἀνέτελλε καὶ πῶς, τὸ βρῆδον, ἔχυνε τὸ φῶς του στὸν οὐρανὸν, στὸν ὠκεανὸν καὶ στὲς κορυφὰς τῶν βουνῶν: ἀπὸ ἐκεῖ, εἶδα, ὑπερῶν ἀπὸ ἐμὲ, τὲς ἀστραπὲς ποῦ ἐλαμπαν σχίζουσαι τὰ νέφη.... Εἶδα πράσινα δάση, ἀγρούς, λίμνες, ποταμούς, πόλεις: ἀκούσα τὸ ἄσμα τῶν σειρήνων καὶ τοὺς ἤχους τοῦ αὐλοῦ τοῦ Πανός: ἤτῃ ἀνῆλθον νὰ μ' ἐγγίξουν αἱ πτέρυγες ὠραίων διαδύλων, ποῦ ἤρχοντο νὰ μοῦ μιλήσουν γὰρ τὸ θεῖον.... Εἰς τὰ βιβλία σᾶς, ἐρρίφθηκα σ' ἕνα βράθυρον χωρὶς βυθὸν, ἐθαυματουργήσα, ἐφθόνησα, ἔκαυσα πόλεις, ἐκῆρυξα νέες θρησκείας, κατέκτησα χώρας....

«Τὰ βιβλία σᾶς μοῦ ἔδωσαν τὴν σοφίαν... Γνωρίζω ὅτι εἶμαι πλέον ἐξυπνος ἀπὸ ἔλους σᾶς... Καὶ μισῶ τὰ βιβλία σᾶς, μισῶ εἰς τὰ κατὰ τοῦ κόσμου καὶ τὴν ἐπιστήμη. Ὅλα εἶνε μὴδὲν, θάνατος, φαντασία, ψεῦδος. Εἰσῆθε ὑπερήφανοι, ὠραῖοι, σοφοί, ἀλλὰ ὁ θάνατος θὰ σᾶς ἐξαλείψῃ ἀπὸ τὴν ἐπιφάνεια τῆς γῆς, ἀκριβῶς ὅπως τοὺς ποντικούς ποῦ ζοῦν κάτω ἀπὸ τὰ πατώματα καὶ οἱ ἀπόγονοί σᾶς, ἢ ἱστορία σᾶς, ἢ ἀθανασία τοῦ πνεύματός σᾶς θὰ παγώσουν ἢ θὰ καοῦν μὲτ' ἡμῶν τὴν γῆν σφίρα. Ἐγίνετε τρελλοὶ καὶ δὲν ἀκολουθεῖτε τὸν δρόμον, ὅπου ἔπρεπε ν' ἀκολουθήσετε. Πέρνετε τὸ ψεῦδος γι' ἀλήθεια καὶ τὴν ἀσχημῖαν γὰρ ὠραϊότητα. Θὰ σᾶς ἐξέπληττε, ἂν ὕστερα ἀπὸ οἰασθῆποτε περιστάσεις ἀνεφάνοντο ἐπάνω στῆς πορτοκαλλίης καὶ στῆς μηλιῆς ἀντί γὰρ ὀπωρικὰ, βάρτραχοι καὶ σαύραι, ἢ ἂν τὰ ῥόδα ἀνέδιδαν τὴν ὀσμὴν τοῦ ἰδρωμένου ἀλόγου: τόσο μ' ἐκπλήττετε, σεις ποῦ ἀνταλλάσσετε τὸν οὐρανὸν μὲ τὴν γῆν. Γιὰ νὰ σᾶς δείξω, μ' ἕνα γεγονός, τὴν περιφρόνησιν ποῦ αἰσθάνομαι γὰρ εἰς εἶλα, μὲ ἕσα ζῆτε, θὰ ἀρνηθῶ τὰ δύο ἑκατομμύρια, τὰ ὁποῖα ὀνειρεύομαι σὺν παράδεισῳ καὶ τὰ ὁποῖα τώρα μισῶ.

»Γιὰ νὰ στερηθῶ ἀπὸ τὰ δικαιώματα ποῦ θὰ εἶχα, θὰ βγῶ πέντε ὥρες πρὸ τῆς ὀρισμένης στιγμῆς καὶ θὰ παραβῶ ἑσὶ τοὺς ἄνθρωπος τοῦ συμβολαίου».

Ἄφ' οὗ ἐδιάβαζε ὁ τραπεζίτης τὸ φύλλον αὐτὸ τὸ ἑτοποθέτησεν ἐπάνω στὸ τραπέζι, ἐφίλησε τὸ κε-

φάλι τὴν παράξενον αὐτὸ ἄνθρωπον καὶ ἐβγήκε ἀπὸ τὸ σπητάκι, κλαίων. Ποτὲ, εὐτε ὕστερα ἀπὸ ζημίας τοῦ Χρηματιστηρίου, δὲν εἶχεν αἰσθανθῆ τέτοια περιφρόνησι γιὰ τὴν ἑαυτὸν του. Ὅταν ἐφθασε στὸ σπητι, ἔπεσε νὰ κοιμηθῆ· ἀλλὰ ἡ συγκίνησις καὶ τὰ δάκρυα δὲν τὸν ἀφῆσαν. Τὸ ἀκόλουθο πρῶτ, ἦλθαν εἰ φύλακες καὶ κάτωχοι τοῦ ἀνήγγειλαν ὅτι εἶχαν δῆ τὸ πρῶτ τὸν ἄνθρωπον τοῦ μικροῦ σπητιοῦ νὰ βγαίνη ἀπὸ τὸ παράθυρο στὸ κῆπο, νὰ διευθύνεται ἔπειτα στὴ θύρα καὶ νὰ ἐξαφανίζεται.

Ὁ τραπέζιτης εἰσῆλθε μὲ τοὺς ὑπηρέτας στὸ σπητάκι, ὅπου ἐβεβαιώθηκε γιὰ τὴ φυγὴ τοῦ δεσμώτου του.

Γιὰ νὰ μὴ ἐγείρη ἀνωφελεῖ σχόλια ἐπῆρε ἀπὸ τὸ τραπέζι τὸ φύλλο ποῦ περιεῖχε τὴ παραίτησι τοῦ δεσμώτου ἀπὸ τὰ ἐκατεμύρια, καὶ ἀφ' οὗ ἐπέστρεψε στὸ σπητι, τὸ ἔκρυψε στὸ χρηματοκιβώτιόν του.

Ἡ Βυζαντινὴ Μουσικὴ.— Παρουσία τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου, τῆς Ἱερᾶς Συνόδου, πολλῶν κληρικῶν καὶ ἄλλων κεκλημένων ἐγένετο ἐν τῷ Ὁδεῖῳ Ἀθηνῶν ἐκτέλεσις ἐκκλησιαστικῶν μελῶν ὑπὸ τοῦ χοροῦ τῶν μαθητῶν τῆς Βυζαντινῆς μουσικῆς διευθύνοντος τοῦ καθηγητοῦ κ. Ψάχου.

Ὁ κ. Ψάχος ὡμίλησε δι' ὀλίγων περὶ τῆς γεννήσεως καὶ διαπλάσεως τῆς Βυζαντινῆς μουσικῆς καὶ τῆς σχέσεως αὐτῆς πρὸς τὴν ἀρχαίαν Ἑλληνικὴν, περαίνων δ' ἐζήτησεν ἀφ' ἑνὸς μὲν νὰ μὴ παρεξηγηθῆ ἢ ἐπακολουθήσασα ἐκτέλεσις τοῦ «Ἁγίου ὁ Θεός» τοῦ ὄργου Τρισαγίου τοῦ Ἐπιταφίου ὑπὸ διολίου μετὰ διπλῆς συνηχητικῆς γραμμῆς (τὸ κοινῶς λεγόμενον ἰ σ ο ν) δι' Ἄρπαν, Βιολοντέλλων καὶ βαθύχορδον καθ' ὅσον καὶ ἐνώπιον τοῦ Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως εἶχε γίνῃ ὁμοίᾳ ὑπὸ διασήμου βιολιστοῦ πρὸ τινος, ἀφ' ἑτέρου δὲ ἐξέφρασε τὴν εὐχὴν ὅπως ὁ Σ. Μητροπολίτης ἐπιτρέψῃ εἰς τοὺς μαθητὰς τῆς Σχολῆς νὰ ψάλλωσιν εἰς τὴν τῶν Ναῶν τῶν Ἀθηνῶν, ἵνα καὶ αὐτοὶ ἐθισθῶσιν εἰς τὸ ἀπὸ στασιδίου ψάλλειν καὶ τὸ φιλόδηρον ποιῆμιον ἀντιληθῆ τὴν μεγαλοπρέπειαν καὶ τὸ ἐπιβάλλον τῆς Βυζαντινῆς μουσικῆς.

Ὁ «Ναστραδὶν Χόντζας».— Ἀπὸ τῆς σκηνῆς τοῦ ἐν Ἀθήναις θεάτρου τῆς Νεαπόλεως, ἐδόθη ἐσχάτως ἢ ὑπὸ τὸν ἄνω τίτλον φ ἄ ρ σ α τοῦ κ. Γ. Βώκου,

ἢς τὴν ὑπόθεσιν παραλαμβάνομεν ἐκ τῶν «Ἀθηνῶν».

«Εἰς μακροσμένην ἀφρικανικὴν χώραν ὅπου δὲν εἴθασεν ἀκόμη ὁ εὐρωπαϊκὸς πολιτισμὸς ζῆ ὁ Ναστραδὶν Χόντζας. Εἶνε ἀκτῆμων καὶ ὅπως λέγει ὁ ἴδιος δὲν ἔχει ἰδικὰ του οὔτε εἰς τὸ σπῆτι του, οὔτε ἐπάνω του. Ζῆ εἰς βᾶρος τῶν ἄλλων, ἀλλὰ διὰ τῆς εὐφυίας του, κατορθώνει ν' ἀφοπλιζῆ τοὺς δανειστάς του καὶ ὅλους ἐκείνους, τῶν ὁποίων τὰ πράγματα κατακρατεῖ. Εἰς τὸ χωρίον τοῦ Ναστραδὶν διορίζεται νέος Βοεβόδας, πρότυπον βαρβάρου καὶ ἀρπακτικῆς διοικήσεως, ἐπειδὴ δὲ καὶ οὗτος ἔχει κλίσιν εἰς τὸ νὰ οικειοποιῆται τὰ ξένα πράγματα, συμπίπτει νὰ διαφιλονικῆ μετὰ τοῦ Ναστραδὶν Χόντζα ἕνα ξένο χωράφι.

Οἱ δανεισταὶ καὶ οἱ κλαπέντες παρὰ τοῦ Ναστραδὶν τὸν καταγγέλλουν εἰς τὸν Βοεβόδα, ἀλλ' ὁ Ναστραδὶν ὑπόσχεται εἰς τοῦτον τὸ ξένο χωράφι καὶ ἐνῶ ὁ Βοεβόδας πρὸ μικροῦ μόλις ἦτο ἔτοιμος νὰ ἐξορίσῃ τὸν Ναστραδὶν, ἦδη ἀπειλεῖ καὶ τιμωρεῖ τοὺς ἐχθροὺς τοῦ Χόντζα. Ἀλλ' ὁ Ναστραδὶν δὲν βραδύνει ν' ἀποκαλύψῃ εἰς τὸν Βοεβόδα ὅτι δὲν ἔχει τίποτε ἐξανίσταται ὁ Βοεβόδας, ἀλλ' ὁ Ναστραδὶν τὸν ἀποκαλεῖ μικρὸν ἄνθρωπον, διότι ἐνῶ ἔχει τὴν ἐξουσίαν τοῦ τόπου εἰς χεῖράς του κάθεται καὶ χάνεται εἰς μικρὰ πράγματα καὶ τοῦ δίδει συμβουλὰς πῶς νὰ κατακλέψουν μαζὴ τὴν χώραν. Ὁ Βοεβόδας δέχεται, ἀλλὰ ἦδη σκέπτεται πῶς ν' ἀπαλλαχθῆ κατόπιν τοῦ συνενόχου του καὶ συλλαμβάνει κατὰ διάνοιαν σχέδιον ἐξοντώσεως τοῦ Ναστραδὶν. Οὗτος μαντεύει τὰ διανοήματα τοῦ Βοεβόδα, καὶ ἐπωφελεῖται τῆς περιστάσεως, καθ' ἣν Ἡ εὐρωπαϊκὴ Δύναμις ἐπέρχεται κατὰ τῆς χώρας, νὰ καταγγεῖλῃ τὸν Βοεβόδα εἰς τὸν στρατηγὸν τῆς κατοχῆς ὡς ἀρπαγα, ὡς μάλιστα τοῦ ἐγχωρίου καὶ εὐρωπαϊκοῦ ἐμπορίου, ἐν ἐνὶ λόγῳ ὡς ληστὴν.

Ὅμιλεῖ μὲ τὸσὺν πειστικότητα, μὲ τὸσὺν ἠθικὴν δύναμιν, ὥστε ὁ στρατηγὸς μένει ἐκπληκτος, διαβλέπει ἐν τῷ προσώπῳ αὐτοῦ ἕνα ἐντιμον ἄνδρα καὶ τοῦ προτείνει, ἐπειδὴ αὐτὸς μετὰ τοῦ στρατοῦ του θὰ προχωρήσῃ εἰς κατάκτησιν καὶ ἄλλων χωρῶν ν' ἀναλάβῃ τὴν τοπικὴν διοίκησιν. Ὁ Ναστραδὶν ἀρνεῖται, δὲν αἰσθάνεται ἐπαρκεῖς δυνάμεις νὰ δεχθῆ τὸ βᾶρος τῆς εὐθύνης, προσποιεῖται τὸν μετριόφρονα. Τοῦτο κάμνει ἰδιάζουσαν ἐντύπωσιν εἰς τὸν τζενεράλ Μπαμ-Μπούμ, ὁ ὁποῖος ἐπιμῶνως τὸν παρακαλεῖ νὰ δεχθῆ, ἐνῶ ἡ γερροντοκόρη ἀδελφὴ τοῦ στρατηγοῦ εὐρίσκουσα εἰς τὸ μελαψὸν πρόσωπον τοῦ Ναστραδὶν τὸν ἰδεῶδη σύζυγον, τὸν ἐρωτεύεται καὶ αὐτὴ πρῶτη προδίνει εἰς πρότασιν γάμου. Οἱ γάμοι τελοῦνται πρὸς χαρὰν ὄλων καὶ παρατίθεται καὶ τὸ γαμήλιον τραπέζι. ἐνῶ ὁ στρατηγὸς ψυλακίζει τὸν Βοεβόδα καὶ ὅλους τοὺς δανειστάς τοῦ Ναστραδὶν, τοῦτου προτείνοντος ὅτι θὰ ἦτο προτιμότερον νὰ τοὺς κρεμάσῃ. Ἐνῶ ὅλοι ζητωκραυγάζουν ὑπὲρ τοῦ νέου πρωθυπουργοῦ, ὁ Ναστραδὶν ζητεῖ τὴν ἄδειαν νὰ ἐκφωνήσῃ λόγον, νὰ εὐχαριστήσῃ τὸν στρατη-

γὸν καὶ τὸν λαὸν καὶ ν' ἀναπτύξῃ τὸ πρόγραμμα του.

Ἡ μουσικὴ τοῦ κ. Κοκκίνου ἐδῶ θαυματουργεῖ. Τὰ ὄργανα ἐπτομμένα εἰς τὸ ἀκουσμά τῶν ψευδολογιῶν τοῦ Ναστραδὶν κάμνουν ὠραίας κακοφωνίας, ἐκφράζοντα ἄλλως καὶ τὸν ἐνδόμυχον φόβον τῆς ψυχῆς του μήπως οἱ παριστάμενοι ὑποπτεύουν τὰ ψεῦδη του.

Ἡ δευτέρα πρᾶξις δακνύει τὸν Ναστραδὶν πρωθυπουργὸν πλέον, διοργανώνοντα στρατὸν, στόλον, δικαιοσύνην, διοικήσιν, ἀλλὰ καὶ φροντίζοντα ν' ἀπολαμβάνῃ τῶν ἀγαθῶν, τὰ ὁποῖα ὁ εὐρωπαϊκὸς πολιτισμὸς ἔφερεν. Ὁ στρατηγὸς λείπει καὶ ὁ Ναστραδὶν εἶνε ἐλεύθερος νὰ ἐπιβάλλῃ φόρους καὶ νὰ διασκεδάσῃ μὴ φοβούμενος τὸν ἐλεγχον κανενός. Τρέχει παντοῦ, γυρίζει μὲ τὸ αὐτοκίνητον καὶ ἔχει εὐνοουμένας. Ἡ σύζυγός του εἶνε ἐκφρων ἐκ τῆς ζηλοτυπίας.

Ζητεῖ νὰ τὸν συλλάβῃ παραβαίνοντα τὴν συζυγικὴν πίστιν, τὴν βοηθεῖ εἰς τοῦτο ὁ διπλωματικὸς πράκτωρ σενὸρ Κροκόδειλος, ἀντίζηλος τοῦ Ναστραδὶν εἰς ἐρωτικὴν ὑπόθεσιν, ἀλλ' ὁ Ναστραδὶν κατορθώνει νὰ διαφεύγῃ πάντοτε καὶ νὰ θριαμβεύῃ. Σειρὰ κωμικῶν σκηνῶν, παρεξηγήσεων καὶ ἐπεισοδίων ἀπεικονίζοντα τὰ ἄθλα αὐτὰ τοῦ Ναστραδὶν. Εἰς ἐρωτικὴν του ἐκστρατείαν ἐπωφελεῖται τῶν μέσων τοῦ εὐρωπαϊκοῦ πολιτισμοῦ καὶ ἀφίνων προσωρινῶς τὴν γοῦνάν του μεταμφιέζεται εἰς εὐρωπαῖον. Στενοχωρεῖται ὅμως πανταχόθεν, ἀπὸ τὴν σύζυγόν του, ἀπὸ τὴν σύζυγον τοῦ στρατηγοῦ, ἀπὸ τὸν σενὸρ Κροκόδειλον.

Ὁ στρατηγὸς ὅμως ἐπανερχεται ἐκ τῆς νέας ἐκστρατείας νικητῆς καὶ τροπαιοῦχος καὶ ὁ Ναστραδὶν θέλων νὰ τὸν θαμβώσῃ καὶ νὰ καταστήσῃ τὸν ἐλεγχόν του ἠπιώτερον δίδει μεγάλην ἐροτὴν εἰς τὴν αἰθουσαν τοῦ ξενοδοχείου Κοντινεντάλ, ὅπου εἶνε προσκεκλημένον ὄλον τὸ διπλωματικὸν σῶμα. Ὁ Κινέζος πρέσβυς, ὁ πρεσβευτῆς τῆς Ἰαπωνίας, Ἰαμαγιάτας καὶ ἡ σύζυγός του, ὁ σενὸρ Κροκόδειλος καὶ ὁ πρεσβευτῆς τῆς Ἑλλάδος.

Ὁ Ναστραδὶν ὁμιλεῖ μὲ ὄλους περὶ διεθνούς πολιτικῆς, ἀλλὰ ἰδιαίτερος περιποιεῖται τὸν πρεσβευτὴν τῆς Ἑλλάδος, τὸν ὁποῖον λέγει, ὅτι συμπαθεῖ, διότι εὐρίσκει ὅτι τὸ κράτος του ἔχει πολλὴν ὁμοιότητα μὲ τὸ ἰδικόν του, αὐτὸς δὲ προσωπικῶς ἐργάζεται παρὰ πολὺ ὑπὲρ τῶν δημοσίων ὑποθέσεων ὅπως καὶ ἐκεῖνος.

Ἐνῶ ἡ συναναστροφή εἶνε εἰς τὸ εὐθυμότερον σημεῖον, ἐνῶ ὁ Ναστραδὶν χορεύει τὴν ρεζάν μὲ τὴν σύζυγον τοῦ στρατηγοῦ καὶ καυχᾶται, ὅτι εἶνε ἱκανὸς νὰ χορεύσῃ καὶ εἰς τὸ ταξί, ὁ ἐπιτελάρχης Γκλόρια ἐρχεται καὶ ἀναγγέλλει εἰς τὸν τζενεράλ Μπαμ-Μπούμ τρομερὰ πράγματα, ὅτι ὁ κόσμος ἐξω εἶνε ἄνω κάτω, ὅτι κάτι ὑποπτον ὡς συνωμοσία συμβαίνει. Ὁ στρατηγὸς τὸν ἐξαποστέλλει νὰ λάβῃ καλλιτέρας πληροφορίας καὶ καθίσταται τέλος γνωστὸν, ὅτι στάσις πληρωμῶν ἐξεργάγη καὶ στάσις. Αἱ ἄγρια φωναὶ τοῦ πλήθους φθάνουν μέχρι τοῦ ξενοδοχείου καὶ ὁ στρατηγὸς ἀναγκάζεται νὰ δηλώσῃ, ὅτι θὰ πληρώσῃ αὐτὸς διὰ νὰ καλύψῃ τὸ ἐλ-

λεμμα. Τότε πρὸ τῆς φοβερᾶς ἀληθείας καὶ τῶν αἰθνηδίων ἀποκαλύψεων, ὁ στρατηγὸς καθαιρεῖ τὸν Ναστραδὶν Χόντζαν ἐκ τοῦ ἀξιώματος καὶ ἀπειλεῖ νὰ τὸν ἐξορίσῃ. Ἀλλ' ἡ ἀδελφὴ του πίπτει εἰς τοὺς πόδας του, δέχεται τὴν καθαιρέσιν τοῦ συζύγου της, ἀλλ' ὄχι καὶ τὴν ἐξορίαν του.

Ὁ στρατηγὸς μένει ἀνένδοτος. Παρεμβαίνει ὅμως ὁ Ἰάπων πρέσβυς καὶ παρακαλεῖ τὸν στρατηγὸν νὰ συγχωρήσῃ τὸν Ναστραδὶν χάρις εἰς τὴν εὐφυίαν του, ἡ ὁποία ἔχει δικαιώματα ἐπὶ τῆς ἐπεικειας. Παρεμβαίνει καὶ ὁ πρέσβυς τῆς Ἑλλάδος λέγων, ὅτι τὸ Κράτος τοῦ Ναστραδὶν ἐν μικρογραφίᾳ εἶνε ὅπως ὁλος ὁ κόσμος. Παρεμβαίνει καὶ ἡ σύζυγός τοῦ στρατηγοῦ καὶ ὁ Ναστραδὶν καθαιρεῖται, ἀλλὰ τὸν ἀφίνουν ἥσυχον νὰ ἰδιοτεύσῃ.

Αὐτὴ ἐν ὀλίγοις εἶνε ἡ ὑπόθεσις ποικιλλομένη ὑπὸ ἐπεισοδίων, ἀνεκδότων καὶ κωμικῶν σκηνῶν.

Ἡ τρυπανοσωματιὰδις.

Ἡ νέσος αὕτη ἡ ὁποία συνήθως λέγεται ἀφρικανικὴ ληθαργία ἢ νόσος τοῦ ἔτρου ὀφείλεται εἰς τὴν παρουσίαν ἐντὸς τοῦ αἵματος τῶν ζῶων τῶν τρυπανοσωματιῶν ταῦτα εἶνε ὀργανισμοὶ μικροσκοπικοὶ, συνιστάμενοι ἐξ ἑνὸς καὶ μόνου κυτ'άρου, ἀνήκουσι δὲ εἰς τὰ κατώτατα ὄντα τοῦ βασιλείου τῶν ζῶων τὰ πρωτόζωα ταῦτα, ἐπειδὴ διαβιοῦσιν ἐπὶ ἐτέρων ὄντων, ὧν τὸν ὀργανισμὸν οὐδόλως ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ βλάπτουσιν, ὀνομάζονται παρὰ ταῦτα.

Αὐτὰ λοιπὸν εἰσδύουσιν ἐντὸς τοῦ αἵματος τῶν διαφόρων ζῶων, ἀφοῦ μῦια πρῶτον δῆξῃ τὰ ζῶα καὶ εἰς ἕκαστον εἶδος ζῶων φαίνεται ὅτι ἀντιστοιχεῖ ἴδιον εἶδος τρυπανοσωματιῶν. Διὰ τὸν ἄνθρωπον ὡς φορεὺς τῶν παρασίτων τούτων πρωτοζῶων εἶνε ἡ μῦια τσέ-τσέ, ἡ ὁποία ζῆ ἐν τῇ Ν. Ἀφρικῇ.

Ἐπὶ πολλῶν χρόνον ἐνόμιζον ὅτι ἡ λευκὴ φυλὴ δὲν προσεβάλλετο ὑπὸ τῆς νόσου, ἀλλ' ἀφ' οὗτου ὁ αἰτιολογικὸς περὶ τῶν ἐγνωσθῆ καλλίτερον, ἤχθησαν εἰς τὸ συμπέρασμα νὰ θεωρῶσι τὴν τρυπανοσωματιῶσιν ὡς τὴν αἰτίαν πολλῶν μολύνσεων, τῆς ὁποίας ἄλλοτε ἀπέδιδον εἰς τὴν ἀναίμιαν τῶν θερμῶν χωρῶν.

Μολοντί τὰ συμπτώματα δὲν ἔχουσιν ἀκόμη ἐντε-
λῶς καθορισθῆ, δύναται τις ὅμως νὰ εἴπῃ ὅτι ἡ τρυπα-
νοσωματίαισι προκαλεῖ κατ' ἀρχὰς ἀτακτον πυρετον,
μεγάλην ἐκασθέντησιν, ὀδυνηρά οἰδήματα εἰς τοὺς πό-
δας, ἐσπερινὺς πυρετικούς παροξυσμοὺς, κεφαλαλγίαν
ἐπεὶτα ἀνοφαινεται ἡ πνευματικὴ ἀδράνεια ὁ ἀσθεὴς
δὲν δύναται νὰ ὁμιλήσῃ καὶ τέλος ἐπέρχεται μία διαρ-
κῆς ὑπνηλία, ἡ ὁποία μετὰ πάροδον δύο ἕως δέκα ἐτῶν
ἐπιφέρει τὸν θάνατον.

Ἡ διάγνωσις τῆς ἀσθενείας ταύτης εἶνε πολὺ εὐλο-
λος κατὰ τὴν τελευταίαν περίοδον, κατὰ τὰς ἀρχὰς ὅμως,
μόνη ἡ ἐξέτασις τοῦ αἵματος ἀναιρεῖ πᾶσαν ἀμφιβολίαν.
Ἄρκει δὲ πρὸς τοῦτο μία ἀπλουστάτη μικροσκοπικὴ
ἐξέτασις μιᾶς σταγόνης αἵματος ἐπὶ ἀντικειμενοφό-
ρον καὶ καλυπτήριδος υδατίνης πλάκας.

Ἡ ἰσὸς τοῦ ὕπνου ἐφαίνεται κατ' ἀρχὰς ἀθεράπευ-
τος. Πρὸ ὀλίγου ὅμως, διάφοροι συγγραφεῖς ἐσημείωσαν
τὴν ἐνέργειαν τὴν ὁποίαν κέκτηνται αἱ χρωστικαὶ οὐ-
σίαι ἐπὶ τῶν τρυπανοσωμάτων. Ἰδίως τὸ Γαμβιανὸν
τρυπανόσωμα, τὸ ὁποῖον κατ' ἐξοχὴν εἶνε ἡ αἰτία τῆς
ἀσθενείας ταύτης, εἶνε πολὺ εὐκρίστητον εἰς τὴν ἐπιδρα-
σιν τῆς ἀτοξύλης τὴν ὁποίαν δι' ἐνέσεων εἰσάγουσιν
εἰς τὸ σῶμα.

Παρατηρήθη δὲ ὅτι δι' ἰσχυρῶν δόσεων τὰ συμπτώ-
ματα ἐβελτιώθησαν καὶ τὰ τρυπανοσώματα ἐξηφανίσθη-
σαν ἐκ τοῦ οἵματος. Αἱ ὑποτροπαὶ εἶνε δυναταί, ἀλλὰ,
διὰ προληπτικῶν ἐνέσεων, τὰς ἀποφεύγει τις καὶ δύνα-
ται τις ὠρισμένως νὰ ἐλπίζῃ ὅτι αἱ τοιαῦται θεραπείαι
εἶνε καὶ ὀριστικά.

Ἐκεῖνοι δὲ οἱ ὁποῖοι πολὺ εἰργάσθησαν ἐπὶ τοῦ ζητή-
ματος τούτου ἐκτός βεβαίως τοῦ Κώχ, εἶνε οἱ κ. κ.
Mesnil, Nicolle, Thomas, καὶ Martin.

Ἡ χρησιμοποίησις τοῦ ἀζώτου τῆς ἀτμο- σφαιρας ἐν τῇ γεωργίᾳ.

Ἡ ἀπροσδόκητος ἐξάντησις τῶν διαφόρων χρη-
σιμωτάτων λιπασμάτων διὰ τὴν γεωργίαν, νιτρικῶν
αλάτων τοῦ Χιλί, προκάλεσε τὴν συζήτησιν νέων μέ-
σων πρὸς παραγωγὴν ἀζωτούχων ἐνώσεων.

Ἡ ἠλεκτροχημεία ἔλυσε τὸ πρόβλημα, καὶ πλείστοι
ἤδη τρόποι ἐπιτρέπουσι τὴν οικονομικὴν ἀντικατάστασιν
τοῦ ἐνὸς καὶ ἡμίσεος ἐκατομμυρίου τόννων τῶν παρα-
γῶγων τοῦ ἀζώτου τῶν ἐτησίως ἐν Εὐρώπῃ χρησιμο-
ποιουμένων ὑπὸ τοῦ ἀζώτου τῆς ἀτμοσφαιρας.

Καὶ εὖτω τὸ φλέγον ζήτημα τῆς χρησιμοποίησεως
τοῦ ἀζώτου ἐν τῇ γεωργίᾳ εὐρίσκεται λελυμένον κατόπιν
τῶν τελευταίων φυσικο-χημικῶν ἀνακαλύψεων, αἱ ὁ-
ποῖαι παρουσιάζουσι μέσα πολὺ ἀνώτερα ἀπὸ τὰς βιο-
λογικὰς μεθόδους τὰς χρησιμοποιήσας τὸ ἀζωτον διὰ
μέσου τῶν βακτηρίων τῶν δισπαρμένων ἐπὶ τοῦ εἰ-
φους.

ΕΘΝΙΚΗ ΖΩΗ

Ἡ καταστροφὴ τῶν Τρικκάλων. — Ἐκ πλῆμ-
μύρας τοῦ Ἀθηαίου, παραποτάμου τοῦ Πηνειοῦ
ἀπαισία καὶ ἀνέλπιστος καταστροφὴ ἐπῆθεν εἰς
τὴν ὠραίαν Θεσσαλικὴν πόλιν. Χίλια καὶ ἑκατὸν
οἰκίαι κατέπεσαν, ὑπερεκατὸν ἄνθρωποι ἐπνίγη-
σαν, δεκακισχίλιοι δὲ ἐροφίθησαν εἰς τοὺς δρόμους
γυμνοὶ, ἄστεγοι, πεινῶντες.

Ἐν τῇ πόλει μας συνέστη ἐπιτροπὴ ἐξ ἐγκρί-
των ὁμογενῶν πρὸς συλλογὴν ἐράνων, ἐκφράζο-
μεν δὲ τὴν εὐχὴν ὅπως πᾶσα εὐγενὴς Ἑλληνικὴ
καρδία ἀνταποκριθῆ καὶ τὴν φορὰν ταύτην εἰς
τοῦ καθήκοντος τὴν φωνήν.

Ἡ καπετὰν Φούφας. — Ὁ εἰς μετὰ τὸν ἄλλον
πίπτουσιν ἐν τῇ Μακεδονικῇ γῆ οἱ τὸ ἰδεῶδες τῆς
Πατρίδος συμβολίζοντες καὶ εἰς ταύτην ἀφοσω-
μένοι μαχηταί. Εἰς τὸν λεβέντην ἦρωα Φούφαν ὁ-
ποιητῆς κ. Κωστῆς Παλαμᾶς ἀφιέρωσε τοὺς κά-
τωθι ὠραιότατους στίχους :

Σὲ κλαῖνε τοῦ χλωρότατου Μοναστηριοῦ τῆχθόνια,
σὲ διαλαλοῦν ἀπ' τῆς κορφῆς ἄττοι Μυκεδονίτες.

Σιγαλὸς, ἡμερὸς καὶ ἄγνος κ' ἀντρεωμένος, καὶ εἶχε
τριαντάφυλλο στήν ὄψι σου κ' ἀσάλι στή καρδιά σου,
κ' ὑφώνοσον, ὁμορφονιέ, σὲν ἕνα κυπαρίσσι,
ποῦ τοῦ σαλεύει τὴν κορφή κ' ἐν ἀλαφρῷ ἀγεράκι,
κ' ἀπ' τὸν κορμὸ τοῦ πλάθειαι τὸ δυνατό καράδι.

Στὸν τόπον πρὸ σκοτώθηκες φῦτρωσε δένδρο παίρνουν
τᾶνθια τευ ἡ νιές καὶ τοὺς βαθιοὺς ὠριστολιζέουν κόρφους
κ' ὅσοι τοῦ τρῶνε τοὺς καρποὺς γίνονται παλληκάρια.

Τέλος Ἁγρας. — Ὁ καπετὰν Ἁγρας ἦτο δευ-
τερότοκος υἱὸς τοῦ πρὸ πολλῶν ἐτῶν ἀποβιώσαν-
τος ἐν Νυμφλίῳ Ἐφέτου Ἀνδρέου Ἀγαπηνοῦ.

Ἐγεννήθη ἐν Ναυπλίῳ κατὰ τὸ 1881, εἰσῆλθεν εἰς
τὴν Στρατιωτικὴν Σχολὴν τῶν Εὐελπίδων τὸ ἔτος
1896 καὶ ἐξῆλθε πρῶτος κατὰ τὸ 1901 καταταχθεὶς
ὡς ἀνθυπολοχαγὸς εἰς τὸ 7ον Σύνταγμα τοῦ Πεζι-
κοῦ τὸ ἐν Ἀθήναις ἐδρεῖον. Μετὰ βραχεῖαν ἐν τῷ
Συντάγματι του ὑπηρεσίαν παρουσιάσθη ἐνώπιον
τοῦ Διαδόχου καὶ ἐζήτησε νὰ μετατεθῆ εἰς τὴν
Μεθόριον γραμμὴν χάριν μελετῶν. Ἐκεῖ ὑπηρετή-
σεν ἐπὶ τριετίαν ὀλοκλήρον, περιελθὼν ὅλην τὴν
Μεθόριον καταγινόμενος εἰς τοπογραφικὰς μελέτας
καὶ εἰς τὴν ἐκμάθησιν τῆς τουρκικῆς γλώσσης. Ἐ-
πιστρέψας εἰς Ἀθήνας κατὰ τὸς ἀρχὰς Ἰουνίου
1906 παρητήθη τῶν τάξεων τοῦ Στρατοῦ καὶ ἐπε-
δόθη εἰς τὴν ἐκμάθησιν τῆς βουλγαρικῆς γλώσσης.
Ἀνεχώρησε περὶ τὰ τέλη Σεπτεμβρίου, ἡγούμενος
σώματος ἀνταρτῶν ἐκ 30 περίπου ἀνδρῶν, διὰ τὴν
Μακεδονίαν, πρὸς ὑπεράσπισιν τῶν σφαζομένων
ἐκεῖ ἀδελφῶν ἡμᾶς.

Ὁ τόσον ἐπιτυχῶς καὶ ἠρωϊκῶς δρᾶσας νεαρὸς
Ἁγρας ἐπέπρωτο νὰ γίνῃ θῦμα ἀτίμου καὶ μυστα-
ρᾶς προδοσίας, συλληφθεὶς κατὰ τὴν 3' Ἰουνίου ὑπὸ
βουλγαρικῆς συμμορίας καὶ μαρτυρικῶς δολοφo-
νηθεὶς.